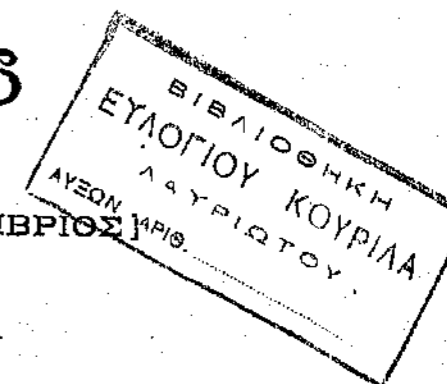

ΕΣΤΙΑ

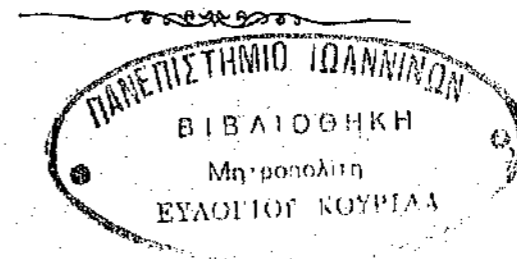
ΤΟΜΟΣ ΕΙΚΟΣΤΟΣ

1885

[ΙΟΥΛΙΟΣ - ΔΕΚΕΜΒΡΙΟΣ]

ΤΙΜΑΤΑΙ ΔΡ. 6 - ΔΕΔΕΜΕΝΟΣ ΔΡ. 8

ΑΘΗΝΗΣ

Γ. ΚΑΣΔΟΝΗΣ, ΕΚΔΟΤΗΣ ΚΑΙ ΔΙΕΥΘΥΝΤΗΣ

Γραφείον της 'Εστίας: 'Επί της οδου Σκαδίου, αριθ. 32.

1885

ΕΣΤΙΑ

ΕΚΔΙΔΟΤΑΙ ΚΑΤΑ ΚΥΡΙΑΚΗΝ

Τόμος εικοστός.

Συνδρομή ἑτησία: Ἐν Ἑλλάδι φρ. 12, ἐν τῇ ἀλλοδαπῇ φρ. 20 — Αἱ συνδρομαὶ ἀρχονται ἀπὸ 1 Ἰανουαρίου. Ἐξώτεροι ἔτους καὶ ἑνὶ ἑτησίᾳ. — Γραφεῖοι Ἀριστ. Ὁδὸς Σταθίου 82.

13 Ὀκτωβρίου 1885

ΑΠΟ ΝΙΚΟΠΟΛΕΩΣ ΕΙΣ ΟΛΥΜΠΙΑΝ

Ἐπιστολαὶ πρὸς φίλον.

Ε'.

Ἀγρίνιον, 23 Ἀπριλίου.

Εἰς τὸ περὶ Ἀκαρνανίας σύγγραμμά του ὁ κ. Heuzey, καίτοι περὶ ἀρχαιολογίας ἰδίως πραγματευόμενος, περιγράφει ὅμως μὲ πολλὴν καὶ χάριν καὶ ἀριστείαν τὴν φύσιν καὶ τὴν παρούσαν κατάστασιν τῆς μεγαλοπρεποῦς καὶ ἀγρίας ταύτης χώρας. Αἱ περιγραφαὶ τοῦ μου ἦλθον συχνάκις εἰς τὴν μνήμην καὶ προχθὲς ὅτε παρέπλεα τοὺς κόλπους καὶ τὰ ἀκρωτήριά της, ἀλλ' ἔτι περισσότερο σήμερον, ὅτε διηρχόμην τὰ ἐνδότερά της. Ἐν τούτοις (συγχώρησόν μου τὴν ἐπανάληψιν, ἀλλ' ὁμολογῶ ὅτι ἀρέσκομαι ἐπαναλαμβάνων τοῦτο), ἀπὸ τὸ 1856, ὅτε ὁ κ. Heuzey περιῆλθε τὴν Ἀκαρνανίαν, τὰ πράγματα μετεβλήθησαν ἐνταῦθα διττῶς. Πρῶτον, δὲν λυμαινεται πλέον τὴν χώραν ἡ ληστεία, καὶ δεύτερον δύναται τις νὰ τὴν διέλθῃ σήμερον ἐφ' ἀμάξης. Οὔτω ἤλυθον ἡμεῖς ἐντὸς τεσσάρων ὥρων ἀπὸ Καρθασαρῶν εἰς Ἀγρίνιον.

Γράφω Ἀγρίνιον ἀφοῦ τὸ ἐθέπισαν οὔτω, ἀλλὰ τὸ γράφω ὑπὸ διαμαρτύρησιν. Προκρίνω τὸ ὄνομα Βραχωῖρι, ὑπὸ τὸ ὁποῖον ἡ πόλις αὕτη εἶναι εἰσέτι γνωστὴ καθ' ὅλην τὴν Ἑλλάδα· τοῦτο εἶναι ἢ τῆς κοινῆς καὶ καθημερινῆς χρήσεως, τὸ ἄλλο ἡ ἐορτάσιμος οὕτως εἰπεῖν ὀνομασία, ἢ διὰ τὰς Κυριακάς.

Χάρης εἰς τὴν σχολαστικότητα ἣτις ἐπεκράτησε κατὰ τὸν σχηματισμὸν τοῦ Ἑλληνικοῦ βασιλείου, πολλαὶ ὀνομασίαι μετεβλήθησαν ταιουτοτρόπως. Ἡθέλησαν νὰ ἀναστήσωσι τὴν ἀρχαίαν Ἑλλάδα δίδοντες εἰς τὰς πόλεις καὶ τὰ χωρία μας τὰ ἀρχαῖα ὀνόματά των, ὅπου νέαι ὀνομασίαι τὰ ἀντικατέστησαν. Ἐλήσμονθησαν ὅμως ὅτι τὴν ἀρχαίαν ἱστορίαν διεδέχθη νεωτέρα ἱστορία, ἣτις ἀφήκε καὶ αὕτη τὰ ἔχνη της εἰς τὴν πατρίδα μας, ἔχνη ἄτινα δὲν ἔχομεν τὸ δικαίωμα ν' ἀποσβέσωμεν. Ἡδυνάμεθα δὲ νὰ σεβασθῶμεν τὰ διὰ μακρῆς παραδόσεως καθιε-

ρωθέντα νέα ὀνόματα, χωρὶς διὰ τοῦτο νὰ φανώμεν ἀσεβεῖς πρὸς τοὺς ἐνδόξους προγόνους μας. Ἀπ' ἐναντίας, ἀδικοῦμεν τὴν κλασσικὴν ἀρχαιότητα ὅσῳ καὶ τὴν νεωτέραν ἱστορίαν διὰ τῆς συγχύσεως τὴν ὁποῖαν ἐπιφέρουν ἐνίοτε τοιοῦτοι ἀναχρονισμοὶ καὶ τοιαῦται ἀναβαπτίσεις. Οὔτω περὶ Ἀγρινίου, εἶναι μὴπως βέβαιον ὅτι τὸ Βραχωῖρι κατέχει τὴν τοποθεσίαν τῆς ἀρχαίας πόλεως; Οὐδ' αἰεὶ! Οἱ ἀρχαιολόγοι ἀνευρίσκουν τὰ ἔχνη της εἰς ἀπόστασιν τινὰ τοῦ Βραχωῖρι. Ἡ ἐξοχρίσθαις τῆς τοποθεσίας τοῦ Ἀγρινίου ἦτο ἔργον τῶν ἀρχαιολόγων, τῶν δὲ διαργανωτῶν μας καθήκον ἦτο, νομίζω, νὰ μὴ ἐπιμεθαινωσιν εἰς τὰ τῆς ἀρχαιολογίας καὶ νὰ διατηρήσωσι τὸ ὄνομα Βραχωῖρι. Ἐν ὀνόματι τοῦτο συχνάκις ἀναφέρεται εἰς τὴν ἱστορίαν τῆς Ἐπαναστάσεως. Οἱ Βραχωῖριται ἐπανέστησαν ἐκ τῶν πρώτων καὶ ἐδίωξαν τοὺς κατέχοντας τὴν πατρίδα των Τούρκους, εὐρισκόμενοι δὲ ἐπὶ τῆς ἡδῶ τοῦ ἔγθρου ὅποτε οὗτος κατήρχετο ἐξ Ἡπείρου εἰς τὴν Ἑλλάδα, πολλάκις ἠγωνίσθησαν πρὸς ἀναχαίτισμόν τῆς πορείας του. Τώρα λοιπὸν ὁ ἱστορικός, ὁ μνημονεύων τὰ γεγονότα τῆς ἐποχῆς ἐκείνης, πρέπει νὰ τὰ ἐξιστορῇ ὡς διαδραματισθέντα εἰς Ἀγρίνιον καὶ ὄχι εἰς Βραχωῖρι; — Σήμερον σκεπτόμεθα ὀρθότερον καὶ νομίζω ὅτι δὲν ἠθέλομεν περιπέσει εἰς παρόμοια σφάλματα ἐξ ὑπερβολικῆς ἀρχαιολατρίας, ἀλλὰ τὸ κακὸν ἐγένετο ὡς πρὸς τὸ Βραχωῖρι καὶ ἀναγκάζομαι νὰ χρονολογῶ τὰς ἐπιστολάς μου κατὰ τὰς ἀπαιτήσεις τῆς ἐπισήμου γεωγραφίας μας.

Ὁ δήμαρχος τοῦ Καρθασαρά (εὐτυχῶς δὲν μετεβλήθη καὶ ὁ Καρθασαράς εἰς Ἄργος Ἀμφιλοχικόν) μᾶς εἶχεν ἐτοίμην τὴν παραγγελλθεῖσαν ἄμαξαν, ὥστε δὲν ἐχρόνοτριβήσαμεν ἐκεῖ, μολοντί δὲν θὰ μὲ δυσηρέσκει ποσῶς ἐάν παρευθύνωτο ἡ διαμονή μας ἐπὶ τοσοῦτον τοῦλάχιστον, ὥστε νὰ ἐπισκεφθῶ τὰ ἱερεῖα τῆς Λιμνικίας, τὰ ὁποῖα ὁ κ. Heuzey περιγράφει.

Χθὲς σοῦ ἔλεγα ὅτι ἡ Πρέβεζα κερδίζει ὅταν τὴν ἐπισκεφθῇ τις μετὰ τὴν Ἄρταν. Οὔτω μετὰ τὰς δύο ἐκείνας πόλεις, ὁ μικρὸς καὶ ταπεινὸς Καρθασαράς φαίνεται ὡς πρῶτος σταθμὸς πρὸς πολιτισμὸν ἀνώτερον. Βλέπει τις ἐνταῦθα ἡδῶς

εὐθείας, τινὲς μάλιστα τῶν ὁποίων ἔχουν ἀπὸ τοῦδε τὴν ζώνην τοῦ μέλλοντος πεζοδρομίου των, — διαβλέπεις ὅτι ὑπάρχει που κυβέρνησις, εἰς δὲ τὴν πόλιν αὐτὴν δημοτικὴ ἀρχή, καὶ ὅτι ἀμφότεραι μεριμνοῦν ὅπως δῆποτε περὶ τῆς εὐημερίας τῶν κατοίκων. Ἀληθῶς, ταῦτα μὲν ὅλα τὰ ἴδης ἐρχόμενος ἄλλοθεν, ἀλλ' ὅταν ἐρχεσαι ἀπὸ Τουρκικὰς πόλεις τὰ βλέπεις ἕως καὶ εἰς τὸν Καρβασαράν.

Ἡ πρόθυμος φιλοφροσύνη τῶν κατοίκων μαρτυρεῖ τὴν φιλοξενίαν των ἀλλὰ καὶ συνάμα τὴν σπάνιν τῶν περιηγητῶν. Ὁ πράκτωρ τῆς ἀτμοπλοικῆς εταιρίας μᾶς προσκαλεῖ μετ' εὐγενούς ἐπιμονῆς ν' ἀναβῶμεν εἰς τὴν οἰκίαν του, ὅπου ἡ σύζυγος καὶ ἡ θυγάτηρ μᾶς προσφέρουν τὸ γλυκὸν συνοδευόμενον μετ' ἐγκάρδια «Καλῶς ὠρίσαστε». Μόλις ἀναχωροῦμεν ἐκείθεν πρὸς ἐπίσκεψιν τοῦ δημάρχου, καὶ ἰδοὺ ὁ δῆμαρχος ἐρχόμενος εἰς προὔπαντησίν μας. Τὸν ἀκολουθοῦμεν εἰς τὴν οἰκίαν του, εὐόρισκον δ' ἐκεῖ ὅλην τὴν οἰκογενεὴν συνηθροισμένην, διότι ἐορτάζει τὸ ὄνομα του σήμερον, ἐορτὴν τοῦ Ἁγίου Γεωργίου. Ἡ τράπεζα εἶναι πλήρης γλυκυσμάτων καὶ ροσολίων, τρώομεν δὲ καὶ πίνομεν εἰς ὑγίαν τοῦ δημάρχου, καὶ ἀναχωροῦντες ἀναγκαζόμεθα νὰ δεχθῶμεν γλυκύσματα καὶ διὰ τὸν δρόμον.

Εἰς τὴν οἰκίαν τοῦ δημάρχου καὶ εἰς τοῦ πράκτορος, καθὼς πανταχοῦ ἐν γένει εἰς τὴν Ἑλλάδα, τὸ ἄξιον παρατηρήσεως εἶναι ὅτι ἐκλείπουν ἐπὶ μᾶλλον καὶ μᾶλλον τὰ Ἀνατολικὰ ἔθιμα ὡς πρὸς τὴν δικαιοσύνην. Τὸν Τουρκικὸν σοφὸν διαδέχεται ὁ κομψότερος ἀλλ' ὄχι καὶ ἀναπαντικώτερος καναπὲς, τὰ χαμηλὰ σακμινὰ ἢ ψαθίνη καθέκλα καὶ ἡ πολυθρόνα, ἀναπόφευκτος δὲ κατ' ἐξοχὴν εἶναι ἡ κοτσάλα καὶ ἄνωθεν αὐτῆς ὁ καθρέπτης. Δὲν δύναμαι νὰ ἐγγυηθῶ ὅτι καὶ οἱ κοιτώνας ἐξευρωπαϊσθησαν ὅσον ἡ αἰθουσα τῆς ὑποδοχῆς, ἀλλὰ ὅα γείνη καὶ τούτο, ἐὰν εἰσέτι δὲν ἔγινε. Ἡ μεταβολὴ ἀρχίζει ἐκ τῶν πρὸς τὸ θεαθῆναι, μέχρις οὐ εἰσόδου καὶ εἰς τὰ ἐνδότερα. Τὸ δὲ πρᾶγμα δὲν περιορίζεται εἰς μόνον τὰ ἐπιπλα, ἀλλ' εἶναι γενικὴ ἡ τάσις πρὸς παραίτησιν τῶν ἀρχαίων συνηθειῶν. Οὕτω καὶ περὶ τὴν ἐνδυμασίαν, ὁ δῆμαρχος τοῦ Καρβασαρά μὲν εἶτι πιστὸς εἰς τὴν φουστανέλαν, ἀλλ' ὅμως ἐφραγκοφόρος τὸν μικρὸν του υἱόν.

Εἶναι ἄρα γε καλὸν τούτο ἢ κακόν; Νομίζω ὅτι εἶναι καὶ καλὸν καὶ κακὸν ταυτοχρόνως, διότι παραδεχόμενοι πολιτισμὸν, ὅστις, νὰ μὲν, ἐπιστρέφει εἰς τὴν πρώτην κοιτίδα του ἀλλ' ἐπανερχεται ὅπως δῆποτε μακρόθεν, — κινδυνεύομεν ἐνίοτε ν' ἀρχίσωμεν ἰδιοποιούμενοι τὰ χειρότερα του. Ἐὰν ἐγνώριζες ὑπὸ ὁποῖαν φάσιν ὁ πολιτισμὸς οὗτος ἐμφανίζεται ἐπὶ τοῦ παρόντος εἰς

τὰς ἐπαρχιακὰς πόλεις μας! Νὰ σοῦ τὸ εἶπω; — Ὑπὸ τὴν τῶν Ὁδικῶν Καφενειῶν!

Σήμερον τὸ πρωὶ μοῦ διηγούντο ἐπὶ τοῦ ἀτμοπλοίου ὁποῖαν ἀναστάτῳσιν ἔφερον ἐνταῦθα ἡ παρουσία τοῦ προσωπικοῦ τῶν καφενειῶν τούτων. Βῖναι ὡς ἄλλη εἰσβολὴ ἀκρίδων! Αἱ ἀποτελοῦσαι τοὺς θιάσους ἔρχονται ἐκ Γερμανίας καὶ Ἰταλίας, ἀλλὰ πρὸς ἐνδειξὴν τῆς Γαλλικῆς τοῦ πράγματος ἐφευρέσεως διατηρεῖται ἡ Γαλλικὴ ὀνομασία του, μετ' ὅλην τὴν διαφορὰν ὅτι, ἐπειδὴ δὲν προφέρομεν εὐκόλως τὸ *ch*, μετετρέπη τὸ *Café chantant* εἰς *Kafé—Santán*. Φαίνεται ὅτι αἱ ἐκ Γερμανίας σεῖρήνες ἐμεταλλεύονται ἐπιδειξιώτερον τὸν ἐνθουσιασμὸν τοῦ ἀκροατηρίου των, χρηματολογοῦσαι ἄνευ ἀνταλλαγῆς, ἐνῶ αἱ Ἰταλίδες λέγονται γενναϊότεραι. Ἀλλὰ καὶ αἱ μὲν καὶ αἱ δὲ διετάραξαν τὴν ἡσυχίαν τῶν ἐπαρχιῶν μας, ὅπου τὰ ἦθη διετηροῦντο χρηστὰ καὶ αὐστηρά, εἰς βαθμὸν ὥστε κατήντησαν ὁ τρόμος τῶν γυναικῶν μας καὶ τῶν γερόντων. Εἰς Καρβασαράν αἱ ἀντιζηλῖαι τῶν φοιτῶντων εἰς τὰ καφενεῖα ταῦτα ἀπέληξαν ἐσχάτως εἰς ρήξεις, αἵτινες ἐπραξάλεσαν τὴν ἐπέμβασιν στρατιωτικῆς δυνάμεως. Ἐντούτοις, κατ' ἄμ' ἐμβαβαίωσεν ὁ διηγούμενος ταῦτα συνεπιβάτης, — τὸν πιστεύω δὲ τὴν μᾶλλον, καθόσον ἔφερε καὶ αὐτὸς εὐρωπαϊκὴν ἐνδυμασίαν, — μόνον ἡ φραγκοφορεμένη νεολαία τοῦ Καρβασαρά ἀνεμίχθη εἰς τὰς ἐνθουσιώδεις ἐκείνας ἐπιδειξίσεις, οἱ δὲ φουστανελοφόροι ἔβλεπον μακρόθεν τὰ γινόμενα. Διατηρήσαντες οὕτω τὸ ἐθνικὸν ἔνδυμα, εἰμὲν πιστότεροι εἰς τὰ πατριαρχικὰ ἦθη τῆς πατρίδος. Ὑποθέτω ὅτι δὲν τοὺς ἔλειπεν ἡ δρεξίς, ἀλλ' ὑπερενίκησεν ἡ φιλατιμία. Τὸ ράσον ἀποτελεῖ, ἐν μέρει τοῦλάχιστον, τὸν καλόγηρον, ὅτι καὶ ἂν λέγη περὶ τοῦ ἐκνείου ἡ Γαλλικὴ πατριμία.

Ἀλλὰ μὴ μ' ἐκλάβης ὡς ὀπισθοδρομικόν. Ὅχι. Εἶμαι κ' ἐγὼ ὑπὲρ τῆς προόδου, δὲν μὲ φοβίζου δὲ ταῦτα ὑπὲρ τὸ δέον. Τὰ θεωρῶ ὡς ἕνα τῶν τρόπων δι' ὧν ἐξαγοράζομεν τὰ μέλλοντα ἀγαθὰ τοῦ πολιτισμοῦ, πιστεύω δὲ ὅτι τὸ κακὸν εἶναι παροδικόν, ὅτι θὰ διέλθωμεν τὴν περίοδον τῆς κρίσεως μέχρις οὐ ἐξαντληθῇ ἡ ἀσθένεια καὶ ἐπέλθῃ ἀπ' αὐτῆς ἡ θεραπεία. Πρὸ τριάκοντα περίπου ἐτῶν ἡ Γαλλία μᾶς ἐκέρυττε παρ' ὀλίγον τὸν πόλεμον χάριν σχοινοδοτρίας πρὸς τὴν ὁποῖαν ἐπέδειξαν αἰσθήματα ἀκατασχέτου λατρίας μὲλη τινὰ τοῦ Ἀθηναϊκοῦ συρφετοῦ. Τὸ ζήτημα εἶναι γνωστὸν ὑπὸ τὸ ὄνομα τοῦ θεατρῶνου Soulié. Ἐκτοτε μᾶς ἤλθον τσαούται ἐκπολιτιστρικαὶ τοῦ εἴδους τοῦτου, ὥστε ὁ ἐνθουσιασμὸς τῶν νεοφύτων ἡμβλύθη, οὐδὲ ὑπάρχει πλέον φόβος μὴ μᾶς ἐκθέσωσιν ἑρμητικοὶ Ἀθηναῖοι εἰς τὸν κίνδυνον νέου πολέμου χάριν ται-

ούτων Ἑλεῶν. Θὰ τὰς συνειθίσωσι καὶ εἰς Καρβασαράν.

Ἐντούτοις ἡμολογῶ ὅτι εὐχαριστοῦμαι βλέπων τὴν φουστανέλαν ἐπικρατοῦσαν εἰσέτι εἰς τὰ μέρη ταῦτα. Τὴν ἐχόρασα σήμερον, ὄχι κατ' ἑδὸν, — διότι μεταξὺ Καρβασαρά καὶ Ἀγρινίου μόλις συνητήσαμεν κατ' ἕλον τὸ διάστημα δέκα ἢ δώδεκα ἀνθρώπους, συμπεριλαμβανομένων καὶ τῶν ἰδιοκτητῶν τῶν μικρῶν καλυθῶν, δῆθεν καφενειῶν, ὅπου εὐρίσκει τις νερόν διὰ τὰ ζῶα καὶ ρακὶ διὰ τοὺς ὀδοιπόρους, ἀλλ' ὄχι καὶ ἄλλο τίποτε. — ἐνταῦθα ὅμως, εἰς Ἀγρίνιον, οἱ κάτοικοι ἦσαν εἰς κίνησιν σήμερον ἕνεκα τῆς ἐορτῆς, αἱ ὁδοὶ πλήρεις, τὸ δὲ πλήθος συνεπυκνοῦτο εἰς τὴν κεντρικὴν τῆς πόλεως πλατείαν, καὶ παρεκτός ὀλιγίστων ἐξαιρέσεων, πανταχοῦ ἡ φουστανέλα. Ἐβλέπετε ἕνα σωρὸν κατάλευκον, καὶ ἄνωθεν, ὡς παπαρούνας ἐπὶ χιόνος, τὴν ἐρυθρὰν γραμμὴν τῶν φασίων, — θέαμα γραφικώτερον ἢ τὰς μελανεῖμονας συναθροίσεις τῶν Εὐρωπαϊκῶν πόλεων.

Ἄρα διέλθης τὴν μεγάλην κεντρικὴν ὁδὸν τοῦ Καρβασαρά (δὲν ἀπαιτεῖται δὲ πολλὴ ὥρα πρὸς τούτο), καὶ τοὺς παρὰ τὴν πόλιν ἀγρούς, εὐρίσκεσαι διὰ μιᾶς ἐντὸς χώρας ἐρήμου καὶ ἀγρίας. Τὰ τρία ἢ τέσσαρα μικρὰ χωρία, ἅτινα καὶ μόνον κατ' ἕλον τοῦ δρόμου τὸ διάστημα βλέπεις μακρόθεν ἐπὶ ἀπεχόντων ὑψωμάτων ἐκατέρωθεν τῆς ὁδοῦ, ἐπαυξάνουν ἀντὶ τοῦ νὰ ἐλαττώσωσι τὴν ἐντύπωσιν τῆς ἐρημίας. Οἱ σκύλοι σὲ ὑποδέχονται ἐνταῦθα μετ' ὕλακας θηριαδωστέρας τοῦ συνήθους, ἡ δὲ ἀγριότης των ὑποδεικνύει ὅτι καὶ οἱ σκύλοι καὶ οἱ κύριοι των δὲν συνείθισαν εἰσέτι νὰ βλέπωσι ξένους πλησίον τῶν κατοικιῶν των. Ἀλλὰ καὶ ἡ ὁδὸς αὐτὴ ἐπιμαρτυρεῖ τοῦτο· πολλαχοῦ τὴν καλύπτει τὸ χόρτον, μόλις δὲ μῆνι εἰς τὸ μέσον χωρὶς κενὴ διὰ τὴν διάβασιν τῶν τροχῶν. Ἡ ὁδὸς αὐτὴ ἐχαράχθη ἐν βίᾳ πρὸ ὀλίγων ἐτῶν διὰ τὴν στρατιωτικὴν κατάληψιν τῶν νέων ἐπαρχιῶν, ἡλπίζετο δὲ τότε ὅτι θὰ παρεκταθῇ μέχρις Ἰωαννίνων. Πληροφοροῦμαι ὅτι πρόκειται ἤδη νὰ ἐπισκευασθῇ καὶ νὰ συνενωθῇ μετὰ τῆς ἀπὸ Μενίδι εἰς Ἄρταν ὁδοῦ.

Ὁ δρόμος διέρχεται τὴν μακρὰν κοιλάδα, ἥτις χωρίζει τὰ ὄρη τοῦ Ἐπιορέμου ἀπὸ τὰ τοῦ Βάλτου, μέχρις οὐ εὐρονόμηται σχηματίζει τὴν πεδιάδα τῆς Τριχωνίας, τὴν ὁποῖαν διαβρέχει ὁ Ἀχελῷος. Ὁ ποταμὸς φαίνεται μόνον ἀφοῦ πλησιασῆς εἰς τὰ εἰσέτια τῆς ἀρχαίας πόλεως Στρατοῦ, ἀλλ' ἅμα διέλθης τὸ στενὸν τοῦ Καρβασαρά καὶ τὸ ἐπέκεινα δάσος δρυῶν, βλέπεις, πρὸς τὰ δεξιὰ, τὴν λίμνην τῆς Ἀμπρακίας, ἥτις ἐκτεννομένη κατὰ μῆκος φαίνεται μακρόθεν ὡς πλατὺς ποταμὸς. Εἰς τὰ κυανὰ νερά της κατοπιρίζεται τὸ πέραν αὐτῆς ὑψηλόν, κατά-

φυτον ὄρος. Βλέπων τὰ πυκνὰ δάση του, φαντάζεσαι κάπρους καὶ ἐλάφους καὶ τὰ ὑπὸ τὴν σκιὰν κλέφτικα λημέρια τῆς δημοτικῆς μας ποιήσεως. Ἡ ἀφθονία τῶν δένδρων καὶ τῶν νερῶν εὐφραίνει ἐνταῦθα τὸν ὄφθαλμόν, ὕστερον μάλιστα ἀπὸ τὰ ὠραῖα μὲν ἀλλὰ γυμνὰ ὄρη τῆς ξηρᾶς Ἀττικῆς. — Μακρότερα, πρὸς τὰ δεξιὰ πάντοτε, ἀκτινοβολεῖ ὑπὸ τὴν λάμψιν τοῦ ἡλίου ἡ μικρὰ στρογγύλη λίμνη τοῦ Ὁζεροῦ, εἰς τοὺς πρόποδας βουνῶν ἐξ ἴσου πολυδένδρων.

Ἀριστερόθεν τὰ ὄρη εἶναι ἀπόκρημα, γυμνὰ καὶ ἄγρια, τὰ δὲ πετρώδη πλευρὰ των ἔχουν ἐνίοτε σχήματα τὴν παράδοξον, τὴν λαξευθέντα ἀπὸ τοὺς ἀνέμους καὶ τὰς καταγίγδας, ὥστε δὲν ἤξευρες μακρόθεν ἐὰν βλέπεις βράχους ἢ φαντασιώδη ἐρείπια μυθικῶν τειχῶν. Ἡ ὁδὸς παρακολουθεῖ τοὺς πρόποδας τῶν βουνῶν τούτων. Ποῦ καὶ ποῦ τὰ πλευρὰ των ἀποκλίνοντα ἡμικυκλικῶς περικλείουν κοίλωμα καλλιερρημένον, εἰς δὲ τὸ βάθος τοῦ ἀγροῦ ὑπάρχει μικρὰ καλυθὴ ἀχυροσκεπῆς, ὅπου ὁ σκληροδαιτός γεωργὸς διανυκτερεῖ κατὰ τὰς ὕρας τῆς σπορᾶς ἢ τοῦ θέρους.

Μὴ περιμένης λεπτομερεῖς περιγραφὰς τῶν ἐρειπίων τῆς ἀρχαίας πόλεως Στρατοῦ. Σὲ παραπέμπω εἰς τὸ βιβλίον τοῦ κ. Heuzey. Παρεκτός τῆς ἀναμνήσεως τῶν περιγραφῶν του, ἐπαυξάνουν αἱ σημεριναὶ μου ἐντυπώσεις τὴν ἐπιθυμίαν τοῦ νὰ ἐπισκεφθῶ ἄλλοτε λεπτομερέστερον τὴν Ἀκαρνανίαν. Ἐχει τις πολλὰ νὰ ἴδῃ ἐνταῦθα, τὰ δὲ πολυάριθμα λείψανα τῆς ἀρχαιότητος εἶναι αὐτὰ καὶ μόνον ἄξια διαμονῆς μακρᾶς εἰς τὰ ἀπόκεντρα ταῦτα μέρη. Περὶ τῶν μνημείων τούτων οὐδέμια ἐλήφθη φροντίς ἀφοῦτος κ. Heuzey ἐπισκέψθη τὴν Ἀκαρνανίαν, ἀλλὰ μὴ μεμψόμεθα διὰ τοῦτο τὴν ἐν Ἀθῆναις ἀρχαιολογικὴν Ἐταιρίαν, ἥτις ἐξετέλεσεν εἰς τὸ ἀναμεταξὺ πολλὰς ἀξιολόγους ἐργασίας εἰς ἄλλα προσώτερα μέρη. Δὲν γίνονται τὰ πάντα διὰ μιᾶς, ὅα ἔλθῃ καὶ τῆς Ἀκαρνανίας ἡ σειρὰ, πρέπει δὲ, καθὼς ἔλεγεν ὁ Beulé, νὰ ἐπιφυλάξωμεν καὶ δι' ἐπερχομένης γενεᾶς τὴν εὐχαρίστησιν ἀρχαιολογικῶν ἀνακαλύψεων. Ἀλλ' ἡ πλουσία γῆ τῆς Ἑλλάδος θὰ παρέξῃ εἰς πολλὰς εἰσέτι γενεὰς τοιαύτας εὐχαριστήσεις.

Τὰ τεῖχη τῆς Στρατοῦ καταβαίνουν μέχρι τῶν ὄχθων τοῦ Ἀχελῷου, ἡ δὲ νέα ὁδὸς διασχίζουσα αὐτὰ διέρχεται τὸ παρὰ τὸν ποταμὸν μέρος τοῦ περιβόλου της. Εἰς ὀλίγην ἐκείθεν ἀπόστασιν ἡ ὁδὸς διαπερᾷ τὸν Ἀχελῷον καὶ εἰσέρχεται εἰς τὴν Αἰτωλίαν. Παρὰ τὰς ὕχθας τοῦ ποταμοῦ βόσκουν ποίμνια πολυάριθμα ὑπὸ τὴν ἐπιτήρησιν βλοκλήρου οἰκογενεῖας ποιμένων καὶ μανδρουκίων ὑπὲρ τὸ δέον ἀγρότων. Παρέκει δὲ δύο ποιμενίδες, γονατισταὶ ἐπὶ πετρῶν κοπανίζουσι τὰ λινὰ των εἰς τοῦ Ἀχελῷου τὰ νερά.

Καί τόν έσπευε διά τής βίας. Οί δύο σύντροφοί του προσελθόντες τόν έβοήθησαν.

Είς όλίγας στιγμάς τό σύμπλεγμα είχε διασκαλίση τόν ούδόν. Ο πρώτος κλέφτης προεπορεύετο σύρων και τόν κατήν, και οί δύο σύντροφοί του ήκολούθουν όπισθοβατούντες, άμυνόμενοι διά τών ξιφών κατά τών μουσουλμάνων, όσοι ώρμησαν νά έπιτεθώσιν άσπλοι.

Ότε έξήλθον εις τόν περιβολόν, όστις άπετέλει πολυάνδριον πλήρες τάφων και μνημείων, περιβαλλόμενων υπό τινων κυπαρίσσων, ανεζήτουν τινές λίθους νά έπιτεθώσιν. "Άλλοι, όσοι κατώρων έγγύς τού τζαμίου, έσπευσαν εις τās οικίας των νά λάθωσιν όπλα. "Άλλ' οί τρεις κλέφται είχαν πολύ άνοικτόν τό βήμα. "Ότε άπεμακρύνθησαν όλίγον και έξήλθον εκ τής πόλεως, οί δύο σύντροφοί έσχημάτισαν διά τών χειρών φορείον, και έβαλαν τόν Χασάν νά καθισθ' έπ' αύτού, ό δέ πρώτος κλέφτης έβάδιζεν άτάραχος. "Άλλά τότε έπήλθε κατ' αύτών πολυάριθμον έθροισμα ενόπλων Τούρκων. Συγχρόνως δέ ήκούσθη κραυγή:

— Χτυπάτε μορόμματοι!

Τώ όντι ό Χρήστος Μηλιόνης (διότι εκείνος ήτο ό άρχηγός τής εισβολής) δέν συνειθίζει νά κάμνη άτέλη σχέδια. Έμίσει την βραδείαν μεταμέλειαν και διά τούτο έπροτίμα νά προνοή καλώς τά ένδεχόμενα. Προτού ν' άποφασίστη τό τολμηρόν τούτο διάβημα, είχε φροντίσει νά όπλιση χριστιανούς τινας έπικούρους εκ τής 'Ακαρνανίας, έξ εκείνων τών γνωστών υπό τό όνομα οί μορόμματοι, οίτινες δέν ήσαν κυρίως άρματωλοί, αλλά ειρηνικοί άγρόται, δέν άπηξίουν όμως νά ζώνωνται ένιστε την σπάθην, δάκεις είχαν άφορμήν νά βραρυθώσι τό μονότονον έργον των. Ούτοι οί άνδρείοι ένήδρευον έξωθεν τής πόλεως περιμένοντες τούς συντρόφους. Ούτοι οί μορόμματοι άπήντησαν εις την καταδίωξιν των Τούρκων διά φαγδαίου και άνδρικού πυρός.

— Χτυπάτε, μορόμματοι! έκραξεν ό Χρήστος Μηλιόνης.

Και ήκούετο τό καρυσφύλλι βροντών, και ό Μηλιόνης έγέμιζε με την μίαν χείρα, και έκένου με την άλλην, και οί μορόμματοι ήμιλλώντο νά φθάσωσι εις την ταχύτητα τόν άπαράμιλλον τούτον μαχητήν. "Όσον διά την άκρίβειαν τού σκοπού, ούδεις ήδύνατο ν' άνταγωνισθ' προς αύτούς τούς άτρομήτους, οίτινες έπαξίως έπαινομάσθησαν μορόμματοι.

"Όσον κρατερέα και άν ήτο ή καταδίωξις των Τούρκων, ό ήλιος είχε δύσει, ή νύξ έπιπτε, τό ρεύμα και ό κρημνός έβοήθει τούς άποχωρούντας, και οί μορόμματοι εύκόλως δέν κατεβάλλοντο. Πάσα βολή μορομμάτου έμετρείτο με μίαν κεφαλήν Τούρκου πίπτουσαν. Σπανίως ήκούσθη ν' άστοχήσασι τού σκοπού οί γενναίοι ούτοι όρεινοί.

Μετ' όλίγον οί δισκται έτράπησαν εις άτα-

κτον φυγήν άποβαλόντες νεκρούς περι τούς δέκα. Έκ τού κλεφτικού δύο ή τρεις έπεσον.

Ο Μηλιόνης είχε ύπολογίσει έρθώς. Ένα 'Ακαρνανά τον έστάθμισε με τρεις Τούρκους και ήμισον. Έκ των άποτελεσμάτων λαμπρώς άνεδείχθη, και πάλιν ή δεδοκιμασμένη έμπειρία τού άρχηγού.

Ε΄.

Παράδοξος τρόμος είχε διαδοθ' τās ήμέρας εκείνας εις τās τουρκικās κοινότητας τής "Αρτης και των έγγύς μερών, ότε έγνωσθη ότι πλήν τού κατή τής "Αρτης, έν τώσον παραδόξως είχε άρπάσει ό φοβερός κλέφτης τής 'Ακαρνανίας έξ αύτού τού τζαμίου, όπου τόν εύρε προσευχόμενον, δύο άλλοι Τούρκοι εκ πλησιοχώρου κώμης άπήχθησαν αύθημερόν αιχμάλωτοι. Οί εκτελέσαντες τό δεύτερον τούτο άνδραγαθήμα ήσαν οί αύτάδελφοι Μητρος και Αάμπρος Τσεκούρας, σύντροφοι τού Μηλιόνη άμώτεροι.

Τό περιεργότερον είναι ότι, ως άπεδείχθη ύστερον, τούς δύο τούτους άγάδες, κατά λάθος τούς άπήγαγον οί ρηθέντες κλέφται. Εκείνοι ούς είχαν σκοπόν νά συλλάθωσιν ήσαν άλλοι, ό Χαλήλ, ό άρπαξ' τής Βάσως, και ό σύντροφός του Έμίν, όστις τόν είχε βοηθήσει εις την άρπαγήν. "Άλλά τά γενόμενα δέν άπογίνονται. Έίτε κατά λάθος τούς ήχμαλώτισαν, είτε άπήγαγον αύτούς μη εύρόντες τούς ζητούμενους, τό άληθές ήτο ότι και άλλοι δύο Τούρκοι πλήν τού κατή ήσαν αιχμάλωτοι εις τά όρη τής 'Ακαρνανίας.

Έν πράγμα έλύπησε τόν Χρήστον Μηλιόνην, ότι οί δύο Τσεκούραϊοι, οί άριστοι εκείνοι σύντροφοι, δέν κατώρθωσαν νά τού φέρωσιν αύτόν τόν Χαλήλ εις τās χείρας του. "Άλλά τί νά πράξη; Αύτός έπροτίμησε νά μεταβή εις "Αρταν, και ν' άρπάσση τόν κατήν, ως δυσκολώτερον τό πράγμα. Δέν ήδύνατο νά προύθη ότι οί δύο άδελφοί Τσεκούραϊοι δέν έμελλον νά εύρωσι τόν Χαλήλ εις την έπαυλίν του. "Άλλά περι τούτου έσκόπει τάχιστα νά όργανίση έστρατεϊαν.

Ο άτυχής Νίκος δέν έτόλμα νά κλαύση ενώπιόν του. Διότι εύρίσκετο εις τό στρατόπεδον τού κλέφτου από τής ήμέρας εκείνης, καθ' ήν έξεδύθη ή άπόφασις τού κατή, μεθ' ήν ό Νίκος έκραξεν εις τόν άπορραυσθέντα πενθερόν του «Θάρρος!» και έλαβε την όδόν τού όρους, όπως μεταβή και κόμιση τό άγγελμα εις τόν κλέφτην. Ο Μηλιόνης ότε έμαθε τό άτύχημα τής άναδεκτής του, ούδέν είπεν, αλλά τό βλέμμα του έξετόξευσε κεραυνόν όργής. Πέντε μόλις παρήλθον ήμέραι, και ό δεξιός έρμηνευτής τού Κορανίου εύρίσκετο εις την έξουσίαν αύτού.

Ο κατής δέν άνησυχεί πολύ, διότι δέν τόν έκκακοποιουν. "Ηλπίζειν ότι ήδύνατο νά σώση

την ζωήν του άντι λύτρων. "Άλλά περι τούτου δέν είχε άποφασίστη άκόμη ό Χρήστος.

"Όσον διά τόν Κώσταν, ούτος είχεν έλευθερωθ' ήπό τής φυλακής τή άνθρομήτην έπιναύσει τού Κατή, την επαύριον εύθως τής καθιέρσεως. Ο Μηλιόνης τώ είχε παραγγείλη λάθρα νά φυγή νύκτωρ εκ τού χωρίου, και νά πορευθ' πανοικει μακράν ήδόν, εις τινα κοιλίην του νά καταφύγη, διότι αύτός είχεν άπόρραυν νά τιμωρήση σκληρώς τόν κατήν. Ηδύνατο ό Κώστας καίπερ ήδικημένος, νά κινδυνεύση και αύθις εκ μέρους των Τούρκων, και διά τούτο ύπήκουσεν.

Η δέ Βάσω ή δύστηνος, τί είχεν άπογίνειν; "Ατυχής Νίκος, νά την έφθανον οί στεναγμοί του άρά γε; "Όσάκις ήκουε τό όνομά της, έφερε τόν βραχίονα εις τό μέτωπον, και έκρυπτε την μορφήν υπό την μακράν χειρίδα. "Ιδών ό Μηλιόνης την συνθηϊάν του ταύτην, έπαυσε νά τώ ήμιλή περι τής μνηστής του. Ο Νίκος, άν και δέν έφαίνετο έξησκημένος εις τή ήπλα, μίαν χείριν έξήτησε παρά τού Μηλιόνη, ήτοι, άν άποφασίσση τόν θάνατον τού Κατή, νά τώ έπιτρέψη νά τόν φονεύση αύτός. Ο κλέφτης έμειδίσκε.

ΣΤ΄

Βεβαίως φύσει έραστής τού κελού πρέπει νά ήτο ό πλούσιος γαιοκτήμων Χαλήλ, έφένδης, όστις είχεν οικοδομήσει την φυλακήν του επί γραφικωτάτης κοιλάδος, περιβαλλομένης πανταχόθεν υπό φυτειών, θάμνων και άνκδενδράδων. Και πολύ δύσκολος πρέπει νά ήτο ή νέα Βάσω, άν δέν ήτο εύχαριστημένη εκ τής εύαρέστου ταύτης κατωϊκίας. Ο μάλιστα άμερόληπτος των διαιτητών, ό ειλικρινέστατος των ανθρώπων, άν προσεκαλείτο νά συγκρίνη την πενιχράν οικίαν τού πατρός της με την άνθηράν ταύτην έπαυλιν, άνθρομήτης σχεδόν έμιλλε ν' άποφκνθ' ότι ή Βάσω ήτο πολύ εύτυχής αλλάξασα κατοικίαν.

Η έπαυλις άπέτρεπε περι τά δισχιλια βήματα από τής έγγυτέρας κώμης. Περιβάλλετο δέ υπό έλαιώνων και άμπέλων χιλιάδων πλέθρων την έκτασιν, ών τό τρίτον σχεδόν άνήκεν εις τόν Χαλήλ.

"Άλλά πτωχάι τινες νεάνιδες ήσαν πάλαι πατέ, ως φαίνεται δύσκολοι, και ποτέ δέν εύχαριστούντο. Η Βασίλω έκτην ήδη ήμέραν έκλαιεν άδικακόπως ένθυμουμένη τούς γονείς της.

Εις μάτην ή μαύρη Φατμέ, ή οικονομός τού χαρμελιού, τή άπέτεινε βαπτεικώτατα τόν λόγον. Εις μάτην τή έδείκνυε τά κάλλη τής φύσεως και τή προσέφερον άνθη νά όσφρανηθ'. "Επι ώρας όλοκλήρους συμπεριεπάτου εις τόν υπό δ κτωωτού περιβαλλόμενον μέγαν κήπον. Η Βάσω σπανίως άπήντα εις τās άφθόους παρακκαλύσεις τής έβενδχρου γυναικός.

— Κύτταζε τί ώραία γαρούφαλα, Βάσω, κύτταζε και τά τριαντάφυλλα κοντεύουν ν' άνθίσουν. "Ιδέ γάστρας βασιλικό, δενδρολίβαννα, μενεξέδες. "Όλα αύτά ιδικά σου, κόρη μου. Θά γένης μεγάλη χανούμη, παιδί μου. Κανείς δέν θά έχη τό ροζικό σου. "Όλκις θά σε φρονούν. Θά είσαι ή σελμέ ή πλέον άγαπημένη τού έφένδη. Θά έχης όλα τά αγαθά εις τους πόδας σου. Κλαίεις πάλι;

Τώ όντι ή νέα είχε κρύψει τό πρόσωπον εις τās χείρας άκούουσα ταύτα.

Η μαύρη, τής έλαβε την χείρα και άνεσήκωσεν αύτής την κεφαλήν.

— Έίνε παράξενο νά έχης όρεξι νά κλαίης, παιδί μου. Και τί σου κάμαμε; Ποιάς σ' έμάλωσε; Μή δέν είσαι ή πλέον καλύτχη και ή γκιουζέ, μπάς τού χαρμελιού;

"Αντίρροπον ασθημα λύπης, ή άμπατις αύτη τής όργής, τής πλημμυρούσης τās θλιβαμένες καρδίας, είχεν άποξηράνει τά δάκρυα εις τούς όφθαλμούς τής νέας, ως ν' άπαρροφήθησαν υπό τής κιαύσης τās παρειάς της φλογός.

— Και όλοι σε αγαπούν εδώ, Βάσω, όλοι σε ζηλεύουν. Και θά είσαι εύτυχής, θά ζήσης υπέρφωνα ως Σουλτάνα εις τό σαράγι τούτο, Βασίλω. Και τί σου λείπει; Νά, κύτταζε από τό καφάσι νά ιδής. . . όλα τά βλέπεις έξω, και τίποτε δέν σε βλέπει, παρέξ ό ούρανός. Διαιτί στενοχωρείσαι; Μήπως τάχα θαρρείς, γιά νά σου πώ. . . (και ή Μαύρη προσελθούσα έγγύτερον, έταπεινωσε τόν τόνον τής φωνής) μήπως θαρρείς ότι ή χανούμισσες δέν έχουν την άδεια νά βλέπουν και τούς άνδρες; Διαιτί τάχα είναι τά καφάσια; δια νά κρύψουν την χανούμισσα από τά μάτια των άνδρών, άλλ' οί άνδρες δέν έμπορούν νά κρυφτούν από τά μάτια τής χανούμης. Αί χανούμισσες είναι σαν τά λούλουδα, όπου άνθουν μέσα εις τας γάστρας, σαν τά πουλιά τού κελκιδού μες τά κλουβιά, σαν τ' άστέρια τού φέγγουν εκεί επάνω. Η κάθε μιá χανούμισσα είναι εύτυχέστερα από χιλιάς χριστιανιάς, όπου άνακατόνονται με τούς άνδρες και χάνουν την δρόσον τους, κι' όπου κάμνουν όλαις ταις δουλειαις και ύποφέρουν όλα τά βάσανα των άνδρών.

Η νέα έβλεπεν άλλαχόσε, και δέν ήκουε πλέον τά λεγόμενα υπό τής Μαύρης: την στιγμήν εκείνην ήκούσθη κρότος άνωθεν τού δικτυωτού, εκ τού μέρους τού χαρμελιού. Η Φατμέ, ήτις ήτο έμπειρος των πραγματιών, ένευσε προς την ίεαν. Αύτη ούδέν ενόησε.

— Δέν κατάλαβες τί τρέχει; τή είπεν ή γυνή αύτη. "Ακουσεσ άπάνω στό καφάσι; Έίνε μιá από τās γυναικας τού έφένδη, ή Σουλμινιέ. Σ' ενόησε πώς εύρίσκεσαι εις τόν κήπον και ήλλε νά σε περιεργασθ'. Δέν ξέρεις πόσον σε ζηλεύουν! Πολύ καλά έκαμεν ό έφένδης νά σε βάλη

χωριστά να κκοιμήσης. Εμπορούσαν να σε φαρμακώσουν.

Η νεάνις έφριξάνε. Η προς την ζωήν έμφοτος όρμη διεγέρθη έν αύτῃ.

— Να μέ φαρμακώσουν; είπε· και τί κακό ταις έκαμα;

— Δέν εξετάζουν έκείναις τί ταις έκαμες, βλέπουν όπού σε αγαπά πλειότερον ό έφένθης.

Η νεάνις έκυψε, και ήρχισε πάλιν να κλαίη. Πάλιν τό κύμα τῆς όργῆς τήν απέπειγε και δέν ήδύνατο να λαλήση. Ησθάνετο παράδοξον και φρικώδη άποστροφήν ότε ήκουε τήν λέξιν ταύτην, ότι ό Χαλήν τήν ήγάπα. Άλλην έρμηνείαν παρή τά δάκρυα δέν εύρισκε του άισθήματος τούτου.

Έντούτοις βήματα ήκούσθησαν τήν στιγμήν ταύτην, και μετ' όλίγον ένεφανίσθη ό Χαλήλ προσερχόμενος. Η Φατμά ήγήθη, και ώς έφαινετο ήρώτα δια του βλέμματος άν ώφειλε ν' άποχωρήση. Άλλ' ό Χαλήλ τῃ ένευσε να μείνη.

Προσελθών δε εις τήν νεάν ήρχισε να τήν φιλοφρονῆται, έρωτών αύτην περι τῆς ύγείας τῆς. Αύτη ούδέν απήντα.

— Ηθελα να σ' είπω κάτι άλλο, τῃ είπεν ό άγας.

— Τί άλλο;

— Έπρπε να μείνωμεν μίαν στιγμήν μόνοι.

Τότε ή νεα, ήτις δέν είχε σεισθή από τῆς θέσεώς τῆς, ιδούσα όρθίαν τήν Μαύρην τῃ είπε·

— Μείνε, Φατμά, μὴν πάς πουθενά.

Και προσέθηκε προς τον άγαν στραφεύσα·

— Είπαμεν, ή Φατμά θα είνε πάντοτε μαζί μου.

Ο άγας έφερε τήν χεира επί του στήθους και είπε:

— Ας γένη τό θέλημά σου, κουζούμ, άλλ' ήθελα να σου πω κάτι...

— Εμπορείς να μου τό πῆς να είναι κ' ή Φατμά εδώ.

— Είναι πολύ καλό... και πολύ κακό δια σένα.

— Πολύ καλό και κακό...

— Είναι δια τούς γονείς σου...

— Δια τούς γονείς μου, είπε τρέμουσα ή κόρη. Δέν μου τό λέγεις; Τι σε πειράζει ή Φατμά άν είν' εδώ;

— Ας είναι, είπεν ό άγας, άφού τό θέλεις. Σ' είπα ότι οι γονείς σου έφυγαν από τό σπίτι τους.

— Μου είπες.

— Και δέν είξευρε κανείς που βρίσκονται.

— Μου είπες.

— Τώρα όμως τό ζεύρουν. Η εξουσία ήρθε τό καταφύγι τους.

Η νεα ένέτεινε τήν προσοχήν.

— Και οι άγάδες ζητούν εκδίκησιν.

— Εκδίκησιν! επανέλαθε μετ' άγανακτήσεως ή νεάνις.

— Εκδίκησιν δια τον κατην, όπού τον άρπαξεν ό κλέφτης από τό τζαμί.

— Και τί φταιγουν οι γονείς μου;

— Ο κλέφτης αυτός δέν είναι νονός σου;

— Ποιός σου τό είπε;

— Το έμαθα.

Η νεα έκαμε νεύμα ένδοιασμού.

— Αί, και άν είναι νονός μου; έψέλλισε.

— Δέν λέγω εγώ ότι φταιγει ό πατέρας σου τίποτε. Οι άγάδες φωνάζουν ότι ό Μηλιόνης τό έκαμε δια να ικανοποιήση σε, και ότι ό πατέρας σου ήτον συνεννοημένος.

Η νεα έσκέφθη επί στιγμήν και είπε μετ' άρκούσης εύστοχίας:

— Δυνατόν να τό έκαμεν ό... νονός μου δια να ικανοποιήση εμέ... άλλά τούτο δέν θα πῆ ότι ό πατέρας μου ήτον συνεννοημένος.

— Διατί λοιπόν έφυγεν από τό χωριό; άντέλεξεν ό άγας.

— Και πάλιν δέν φαίνεται και από τούτο ότι ήτον συνεννοημένος. Διότι ίσως να έφοβήθη κ' έφυγε.

— Τι να φοβήθη;

— Τι να φοβήθη! επανέλαθε μετ' άηδίας ή νεα· και ή λέξις αύτη εξέφραζεν όλην τήν όργήν και τήν άποστροφήν τῆς προς τον άγαν.

— Τω όντι δέν είχε να φοβήθη τίποτε, προσέθηκεν ειρωνικώς.

— Βέβαια, είπεν ό Χαλήλ, κατὰ γράμμα έρμηνεύων, ώστε δέν είχε λόγους να φύγη.

Η νεα έσιώπησε.

— Δι' αυτό οι άγάδες λέγουν ότι είχαν εϊδησιν από τον Μηλιόνην, επανέλαθεν ό άγας.

— Τέλος, και άν είχαν εϊδησιν, άνέκραζεν ή νεάνις, ήτον εις τό δικαίόν του.

— Διατί;

— Δέν μου είπες ότι ό κατῆς αυτός είχε δικαίωση τήν διαγωγήν σου;

— Ναί.

— Τότε καλά τον έκαμε κι' ό νονός μου, είπε τολμηρως ή νεα. Και ό πατέρας μου, άν ήτο συνεννοημένος, καλά έκαμε.

Ο άγας περιήλθε και αυτός εις άμηχανίαν, και δέν είξευρε τί ν' άπαντήση. Έντούτοις έλαβε θάρρος και ήρχισε ν' άπολογῆται δια μακρών. Αύτός δέν έπταίεν ότι τήν άπήγαγεν, άλλ' ό πατήρ τῆς, όστις δέν ήθελε να τῷ τήν δώση. Αύτός δέν έπεθύμει τό κακόν τῆς, δέν ήθελε να τήν βλάψη. Και άν με τον καιρόν δέν τήν έπαιθε να γένη σύζυγός του, είχε σκοπόν να τήν άπολύση, οικειοθελώς.

— Διατί όχι τώρα; είπεν ή κόρη.

— Ελπίζω, γιωβρούμ, άπήνητησεν ό άγας.

Εάν ή έλπίδα μου εύρεθή άπατημένη, τότε θα σ' αφήσω.

— Και τί σου φταιγει ό πατέρας μου και τον κατατρέχεις; Δέν φτάνουν όλα τά άλλα;

— Εγώ δέν κατατρέχω, μικρή μου, τον πατέρα σου. Εγώ κακόν δέν του θέλω. Δια καλόν σου τό είπα. Φταιγουν οι άγάδες, όπού τον κατηγορούν ώς συνόχογον των κλεφτών, όπού άρπαξεν τον κατην ό νονός σου; Άλλο τόσο φταιγει κ' εγώ άν κατατρέχουν οι άγάδες τον πατέρα σου. Όπως κι' άν είναι, ήμπορῆς εσύ να του κάμης καλόν, διότι κινδυνεύει.

— Και πως ήμπορώ; είπε τρέμουσα ή νεα.

— Να με δεχθῆς δι' άνδρα σου, είπεν αύθαδώς ό άγας.

Η νεα ήθελε να είπη ποτέ! άλλ' ό φόβος τῆς έκλεισε τό στόμα.

— Έχεις καιρόν να συλλογισθῆς, επανέλαθεν ό Χαλήλ. Θα παρήσω κ' εγώ να έμποδίσω τούς άγάδες να μη τόν έγαλέσουν.

Η νεα έταπεινώσε τήν κεφαλήν. Ο άγας άπήληθεν αφήτας αύτην άκριως άδημονούσαν.

Ηρχισε να έννοῆ τήν θέσιν τῆς και να πείθεται ότι δέν είχαν όπλα να άνθίσταται κατὰ του άγαν. Ο ήλιος έκλινε προς τήν δύσιν και ή νεα άπεσύρθη μετὰ τῆς Φατμάς εις τον θάλαμον.

Τό σκότος κακαπίπτον επί τήν γῆν, τῃ εκόμιζε πάντοτε βαθείς και μυστηριώδεις φόβους. Άλλ' ό καλύπτων τήν ψυχήν αύτῆς ζόφος διεσχιζέτο ένιοτε υπό άστραπαλιών έλπίδων. Αν ό νονός τῆς, άν ή μέγας αυτός κλέφτης, ού τό όνομα έφοδούντο οι Τούρκοι, ήρχετο με τό άσάρι του να διαρρήξη τάς θύρας τῆς βδελυρῆς εκείνης ειρκτής και να τήν έλευθερώση!...

Z'

Τας ήμέρας εκείνας ό Χρῆστος Μηλιόνης πρώτος άρματολῆς τῆς Άκαρνανίας, έπειψε κρύφα χωρικόν διαγγελία προς τον Χαλήλ άγαν.

Ο διαγγελεύς ούτος ήτο κομιστής γραφῆς, ήν είχε παραγγείλει να γραψωσιν ό Μηλιόνης. Η γραφή έλεγε περίπου:

α Χαλήλ Άγαν, σε χαιρετώ. Είξεύρεις ότι ή νεα όπού επῆρες εις τό σαράγι σου, είνε βραφτιστική μου. Η κόρη αύτῆ ήτον άρραβωνισμένη, και έκαμες πολύ κακῶς να τήν άρπάξης. Άλλ' άν εσύ έκαμες κακά, ό κατῆς τῆς Άρτας έκαμε χειρότερα, να σε βγάλη άθώον εις αύτην τήν περίστασιν. Άπ' όλους καλλίτερα έκαμα εγώ, όπού υπῆγα τήν Παρασκευῆν με δύο παλληκάρια μου και με καμπόσους μοιόματαυς, και άρπαξα τον κατην από μέσα άπ' τό τζαμί τῆς Άρτας. Είχα διαθέσει να κάμω και εις εσε τό ίδιον, άλλ' οι συντροφοί μου δέν τό κατάφεραν. Δέν πειράζει. Τώρα άν θέλω, ήμπορώ να σε κάμω στάχτη μέσα 'στο σπίτι σου, σου τό

λέγω ακάκωτα. Δέν τό κάμνω, διατι θέλω να μου δώσης όπισω τήν βραφτιστικήν μου και να σου δώσω κ' εγώ όπισω τον κατην τῆς Άρτας. Χέρι με χέρι. Γράψε μου γραφήν με τον ίδιον άνθρωπον να ζεύρω. Ταύτα και μένω. Χρῆστος Μηλιόνης».

Τήν φοράν ταύτην χειρότερον του κατῆ τῆς Άρτας έπραξεν ό Χαλήλ άγας, όστις χωρίς μηδὲ ν' άνακαινώση προς τήν ένδιαφερομένην νεάν τήν γραφήν ταύτην του κλέφτου, έπικασε και αυτός κ' έγραψε γραφήν ίδιοταλειστάτην και έπισφαλεστάτην, ούτως έχουσαν:

«Χρῆστο Μηλιόνη, σε χαιρετώ. Έλαβα τό γράμμα σου, και είδα να μου γραφῆς να σου δώσω όπισω τήν βραφτιστικήν σου, δια να μου δώσης τον κατην τῆς Άρτας. Δέν είξεύρω άν ή βραφτιστική σου σου είναι χρήσιμη, άλλ' ό κατῆς τῆς Άρτας δέν μου χρειάζεται έμένα. Και τήν βραφτιστικήν σου δέν ήμπορώ να σου τήν δώσω, διότι με θέλει ως άνδρα τῆς και είναι γυναίκα μου, και ό Ιμάμης ειλόδησε τούς γάμους μας. Αν δέν ήθελε να γένη γυναίκα μου, θα σου τήν εδινε. Άλλ' αύτῆ ήθέλησε μοναχή τῆς. Όσον δια να κάψης τό σπίτι μου, καθώς με φοβερίζεις, φύγω από σήμερα από τήν έξοχήν, και κλείομαι εις τήν πόλιν τῆς Άρτας, και άν θέλεις εκει έλα. Δέν θα εύρης άλλον κατην δια να τον πάρης σκλάβον. Ταύτα και μένω. Χαλήλ άγας».

Τώρα εάν ό Χρῆστος Μηλιόνης έδιδεν εύθως διαταγήν να θανατώσων τον κατην και τούς δύο άγάδες, (οι δεύτεροι όμως δέν εύρίσκοντο εις τήν έξουσίαν του, διότι οι Τσεκουρζαίοι έστρατοπέδευον άλλαχού τας ήμέρας εκείνας) βεβαίως δέν θα ήτο ένοχος. Και όμως δέν έπραξε τούτο. Εις τό γράμμα του άγαν, δι' ού άνήγγελλεν ούτος πομπωδώς ότι ή νεα είχε γένη εκούσα σύζυγός του, ό έμπειρος κλέφτης ώσπράνη τό ψεύδος. Εαν έγραφεν ειλικρινώς, ότι εκδιασθείσα κατέστη ή κόρη σύζυγος του Τούρκου, τότε θα τον έπίστευεν ό Χρῆστος. Άλλά τό στομφώδες τῆς έπιστολῆς ταύτης τον κατέστησε φιλόσοπον.

Ο Χρῆστος έβαλε κατασκόπους να δυνηθώσιν ν' ανακαλύψωσι τι. Άλλ' ούδεμίαν άσφαλῆ εϊδησιν τῶ εκόμισαν και ούτοι.

Ο Μηλιόνης είχεν εύκρινῆ συνείδησιν τῆς θέσεώς του άπέναντι των Τούρκων. Πριβίλεπεν ότι έμελλε να κηρυχθῆ άντάρτης παρὰ τῆς έξουσίας. Διότι μέχρι του χρόνου εκείνου ό Χρῆστος ήτο ύπόσπονδος, και έννομίζετο σύμμαχος κα ύποτελῆς τῆς Πύλης. Η περκαπονδία προήλθεν εκ μέρους των Τούρκων. Η άρπαγή τῆς κόρης εκείνης και ή παράδοξος άπόφασις του κατῆ άπέτέλουν τήν παρασπονδίαν, καθ' ήν έννοσαν είχαν ό κλέφτης περι του πράγματος. Δέν ήδύνατο πολεμιστής αυτός να ύπομείνη ταυτήν ύβριν

γενομένην πρὸς τὴν ἀναδεκτὴν του. Ὄφειλε νὰ τιμωρήσῃ τὸ ἐγκλημα τοῦτο, ἀν καὶ μετὰ τὴν τιμωρίαν, τὰ πράγματα δυσκόλως ἠδύνατο νὰ ἐπανέλθωσιν εἰς τὸ πρότερον καθεστὸς.

Διότι ὁ Χρῆστος εἶχε βεβηλώσει τὸ τζαμίον τοῦ Ταχάρ, τόπον ἄβυστον καὶ ἀπάτητον εἰς τοὺς ἀπίστους, τόπον ὑπὲρ πᾶν ἄλλο μωσαμβανικὸν τίμενος ἱερὸν καὶ ἄσυλον, ἔχοντα ὡς ἰδιαιτέρον προνόμιον τὴν ἰδιότητα ταύτην. Καὶ ἠμολογουμένως ὁ κλέφτης, ὅτε εἶχεν ἀποφασίσει νὰ εἰσβάλῃ βιαίως εἰς τὸ τζαμίον, διὰ τὴν ἀπάτησιν τὸν κατῆν, ὄφειλε ν' ἀναλογισθῇ ταῦτα πάντα. Διὰ τοῦτο δὲν παρεπονέτο σήμερον, ἀν ἐκινδύνευεν. Ἐγίνωσκε δὲ καλῶς ὅτι καὶ ἀν ἀπέδιδε τοὺς αἰχμαλώτους, ὑπὲρ μόνον ἀντὶ τῆς ἀπολυτρώσεως τῆς ἀναδεκτῆς του ἠδύνατο νὰ πράξῃ, πάλιν δὲν ἐξησφαλίζετο ἀπέναντι τῆς Τουρκικῆς ἐξουσίας. Ἀλλ' ὅμως ἐπιθυμῆσαι διακαῶς ν' ἀποδοθῇ ἡ ἀπαχθεισα κόρη εἰς τοὺς γονεῖς της, ν' ἀπολύσῃ καὶ αὐτοὺς τοὺς τρεῖς Τούρκους, καὶ τότε εὐχαριστημένος θὰ ἦτο ἀν ἀπεκηρύττετο. Διότι ἐμελλε νὰ ἔχῃ τὸ θάρρος τοῦ καθήκοντος, καὶ τὴν ἀνάπαυσιν τοῦ συνειδέτος. Ἀλλ' ἡ ἐπιστολὴ ἐκείνη τοῦ Χκλήλ ἦτο ἄλλη ἀπροσδόκητος ἀναβολὴ τῆς λύσεως.

Ἐν τῷ μεταξύ ἔμαθεν ὅτι οἱ ἀγάδες τῆς Ἄρτης καὶ τῶν περιχώρων παρεσκευάζον στρατείας κατ' αὐτοῦ. Περιεμένετο δὲ ἡ ἀποκήρυξις νὰ ἔλθῃ ἐκ Κωνσταντινουπόλεως, ἀλλ' ἐπειδὴ ἠδύνατο νὰ παρέλθῃ μὴν, οἱ φανατικώτεροι ἐπέμενον νὰ προλάβωσι τὴν ἀποκήρυξιν ταύτην βεβαίαν ἄλλως νομιζομένην. Προσέτι ἔλαβε καὶ ἀλλαχόθεν ἐπιβεβαίωσιν τῆς εἰδήσεως ὅτι συνήνεσαν ἡ ἀνδεκτὴ του νὰ κτασθῇ τοῦ Τούρκου συζυγος.

Μετὰ δύο ἢ τρεῖς ἡμέρας μανθάνει ὅτι ἡ ἐκστρατεία, ἐξ Ἄρτης ὀρμηθεῖσα, εἶχεν ἤδη ἐκινήσει κατ' αὐτοῦ.

Τότε ὁ κλέφτης ἐπῆρε τὴν ἀπόφασίν του, καὶ διέταξε νὰ θανατώσῃ τὸν κατῆν καὶ τοὺς δύο ἀγάδες.

(Ἐπταί συνέχεια).

Α. ΠΑΠΑΔΙΑΜΑΝΤΗΣ

ΤΟ ΕΠΙΓΡΑΜΜΑ ΠΑΡ' ΕΛΛΗΣΙ

καὶ ἡ ποίησις τῶν βυζαντινῶν σφραγίδων.

Α'.

Ὁ διατρίβων περὶ τὴν ἀρχαίαν τέχνην δὲν δύναται νὰ ἐννοήσῃ ὅλον τὸ μεγαλεῖον αὐτῆς καὶ τὴν χάριν περιοριζόμενος εἰς τὴν μελέτην τοῦ Παρθενῶνος καὶ τοῦ Ἐρμού τοῦ Πραξιτέλους, ἀλλ' ἀνάγκη νὰ σπουδάσῃ καὶ περὶ τὰ μικροεργήματα τῶν ἀρχαίων τὰ ἐξ ὀπτιῆς γῆς καὶ ὑέ-

λου, τὰ νομίσματα καὶ τοὺς σφραγιδολίθους. Ὁμοίως καὶ ὁ ἀποθαυμάζων τὴν χάριν τοῦ ἔπους τῶν Ἑλλήνων, τὸ ὕψος τῆς λυρικῆς ποιήσεως καὶ τὸ μεγαλεῖον τοῦ δράματος θὰ μείνῃ ἀγευστος ἐν μέρει τῆς ὅλης ἀρετῆς τῆς ἐλληνικῆς ποιήσεως ἀν ἀγνοήσῃ τὸ ἐπιγράμμα, τὴν μικρογραφίαν ταύτην τῆς Ἑλληνίδος Μούσης. Ὡς δ' εὐφυῶς ἐρρήθη ὅτι ὁ σφραγιδολίθος τῶν ἀρχαίων εἶνε οἷον τι ἐπιγράμμα τῆς ἀρχαίας τέχνης, οὕτω δυνάμεθα νὰ εἰπωμεν περὶ τοῦ ἐπιγράμματος ὅτι εἶνε ὁ δακτυλιολίθος τῆς ἀρχαίας ποιήσεως. Παρὰ λαφὴ ἐξόχως ῥητορικῶ καὶ δηκτικῶ καὶ ζῶντι βίον μάλιστα ὑπαίθριον ἢ γέννησις καὶ ἀνάπτυξις τοῦ ἐπιγράμματος ἦτο τι φυσικὸν καὶ οἰκεῖον. Μία ἐπιτυχῆς ἐννοια, ἐν ἐπιτήθειον προσφώνημα, ἡ εὐστοχος εὐρεσις τοῦ χαρακτηριστικοῦ, τοῦ ἐπικαίρου, τοῦ εἰκονικοῦ, τοῦ δηκτικοῦ, τοῦ σκαωπτικοῦ, συνδεομένη μετὰ σοβαροῦς βραχυλογίας, ἀπετέλει τὸ ἐπιγράμμα. Διὰ τοῦτο ἐν τοῖς κλασσικοῖς χρόνοις ἐθεωρεῖτο ὡς ἀπαραίτητον προῖον τοῦ καλοῦ ἐπιγράμματος ἡ συντομία. Κατὰ τὸν ἐπιγραμματοποιὸν Κύριλλον

Πάγκαλόν ἐστ' ἐπιγράμμα τὸ δίστιχον ἢν δὲ παρέλθῃ τοὺς τρεῖς, βεψθεθε, κοκκ ἐπιγράμματα λέγεις.

Καὶ δὲν ἐτηρεῖτο μὲν ἡ ἀρχὴ αὕτη πάντοτε· ἀλλ' ὅμως δυνάμεθα νὰ εἰπωμεν ὅτι τὰ ἄριστα τῶν ἀρχαίων ἐπιγραμμάτων εἶνε μνημεῖα βραχυτήτος. Ὁ ἀρχαῖος ἐλληνικὸς κόσμος δὲν ἐνετράφα εἰς τὸ κολοσσαῖον· μία τῶν κυριωτάτων αὐτοῦ ἀρετῶν ὑπῆρχε τὸ σύμμετρον καὶ εὐπερίγραφον. Οὕτω δύο μόνον στίχοι ἤρκεσαν εἰς τὸν Σιμωνίδην ὅπως περιλάβῃ διὰ μεγαληγόρου ἀπλότητος πᾶν ὅ τι ἠθέλησε νὰ εἴπῃ περὶ τῶν μεγάλων νεκρῶν τῶν Θερμοπυλῶν. Οὕτω δὲ τεσσάρων μόνων στίχων παρέστησεν ὁ Πλάτων τὴν Λαῖδα ἀναθέτουςαν εἰς τὴν Παφίαν τὸ κάτοπτρον ὅπερ δὲν ἠδύνατο πλέον νὰ δεῖξῃ τὸ ἐξέει παρελθὸν αὐτῆς κάλλος. Δι' εὐγράμμων χαρακτῆρων ἐγκολαπτόμενα ἐπὶ τῶν ἐπιτυμβίων στηλῶν ἢ τῶν μὲν ἦσαν χαρακτηριστικὴ δῆλωσις τοῦ ὀνόματος καὶ τοῦ γένους τοῦ θανόντος, ὅτε δὲ συγκινητικὴ κραυγὴ ὀδύνης καὶ ἄλλοτε ἠθικὴ παραίνεσις πρὸς τοὺς ἐπιζῶντας, συχνότατα δὲ εἰκὼν ἀφελῆς ἀλλὰ μεγαλοπρεπῆς τοῦ βίου τοῦ μεταστάντος. Ἐπὶ τῶν ἀρχαίων ἐπιτυμβίων ἐπιγραμμάτων, μάλιστα τῶν ἀττικῶν, διακνέει τὸ γλυκὺ ἐκεῖνο, εἰς τὸν ἀρχαῖον κόσμον ἰδιάζον αἰσθημα τῆς εὐθανασίας ὅπερ εἰς τὸ μάρμαρον ἐνέγλυψεν ἡ ἀτθίς σμίλη.

Σωφροσύνη καὶ δικαιοσύνη, ἀγαθότης καὶ ἀρετὴ εἶνε αἱ κυριώταται τῶν εἰς τοὺς νεκροὺς ἀναφορῶν ἰδιοτήτων. Δὲν εἶνε ἄμοιρα σωφρονος ὀδύνης τὰ ἐπιτύμβια τῶν ἀκυρόρων, ἢ τοῖς πρὸ ὤρας θανόντων, τῶν ἀνάκων νηπίων, τῶν ἐφήβων, τῶν ἀγάμων παρθένων ἢ τῶν κειμένων μακρὴν τῆς πατρῆας γῆς. Ἐπὶ τοῦ τάφου τῆς ἀνυμφεύ-

του Φρασκικείας ἐπιγράφη ὅτι θὰ ὀνομάζηται πάντοτε κόρη, ἀντὶ γάμου παρὰ θεῶν τοῦτο λαχούσα τὸ ὄνομα. Σοβαρὰ εἶνε τὰ ἐπιγραφέντα εἰς τοὺς τάφους τῶν ἐν πολέμῳ πεσόντων, οἱ δὲ μηδοφόνοι ἔτυχον τῶν ἀπ' ἀριστῆς λύρας ἐπιτυμβίων· ἀλλ' ὅπως σερμὴ ἦτο ἡ ἐπιτύμβιος Μούσα θρηνοῦσα τοὺς πολεμιστὰς δεικνύει πλὴν τῶν ἐπιφανῶν ἐπιγραμμάτων ποιητῶν οἷος ὁ Σιμωνίδης τὸ ἐξῆς δίστιχον ἀγνωστοῦ ἐπιγραμματοποιοῦ τὸ γραφὲν ἐπὶ τοῦ τάφου Ληναίου τοῦ υἱοῦ τοῦ Ἀρτεμιδώρου

Καὶ τὸ πρὶν ἐν πολέμοις τηρῶν πύργον, παροῦται, καὶ νῦν τηρῶσα, ὡς δύναμαι, νέκυς ὦν.

Ἄλλοτε δὲ οἱ ἐπιγραμματογράφοι οἰοῦνται παίζοντες μετὰ τοῦ θανάτου δὲν ἀπῆξιον νὰ χαρῶνται ἐπὶ τῶν στηλῶν λογοπαίγνια ἀναφερόμενα εἰς τὸ ὄνομα τοῦ θανόντος. Ἐπὶ τοῦ σήματος γλύπτου τινοῦ καλουμένου Εὐτυχίδου ὁ ποιητῆς παριστάει τὸν νεκρὸν λέγοντα ὅτι ὁ δαίμων ἀφαρπάσας αὐτὸν νεώτατον εἰς τὸν Ἄδην κατέστησεν αὐτὸν ψευδώνυμον. Ἐπὶ δὲ τῆς νεκρικῆς στήλης Ἀθηναίου τινοῦ καλουμένου Κρίου, ἦτο φέροντας τὸ ὄνομα τοῦ κροῦ, ἐγράφη ὅτι ὁ κείμενος ἔχει τὸ ὄνομα κροῦ, ἀλλ' ὅμως ἔσχε ψυχὴν ἀνδρὸς δικαιοτάτου. Ἐνίοτε τὸ ἐπιτύμβιον ἐν μεταγενεστέραις μάλιστα χρόνοις ἐγράφετο ὑπὸ τύπον διαλόγου τοῦ παροῦτος πρὸς τὸν νεκρὸν.—Ἐἶπέ ποῖον τὸ ὄνομά σου, τίς ἡ πατρίς σου, τίνας οἱ γονεῖς σου, εἰς τίνα ἡλικίαν ἔρθῃς; Τί ἐδιδάχθης; Καὶ ὁ νεκρὸς ἀπαντᾷ εἰς τὰς περιέργους ταύτας ἐρωτήσεις. Τὸ ὄνομα τοῦ ἀναθέντος τὴν στήλην συγγενοῦς ἢ τῆς πόλεως τῆς τιμῆς τὸν νεκρὸν ἢ τοῦ φίλου τοῦ κηδεύσαντος τὸν θανόντα οὐ σπανίως ἀναγράφεται ἐν τῷ ἐπιγράμματι. Σπανιωτέρα δ' εἶνε ἡ μεταφορῶν τοῦ ποιητοῦ τοῦ ἐπιγράμματος σπανίως ποτὲ καὶ μόλις ἀποτολμώντος νὰ μεταδώσῃ εἰς τὴν ἀθανάσιαν τὸ ὄνομα τοῦ μετὰ τοῦ ὀνόματος τοῦ θρηνομένου.

Ἐκ τῶν πολλῶν εἰδῶν τῶν ἀρχαίων ἐπιγραμμάτων ἄξια λόγου εἶνε πλὴν τῶν ἐπιτυμβίων τὰ ἀναγραφόμενα ἐπὶ ποικίλων ἀναθημάτων καὶ διὰ τοῦτο καλούμενα ἀναθηματικά. Οἱ νικηταὶ τῶν Πλαταιῶν ἀνέθετον εἰς τὸν ἐν Δελφοῖς θεὸν τρίποδα χρυσοῦν ὡς ἀκροθίνιον ἀπὸ τῶν Μήδων ἐκ τῆς δεκάτης τῶν λαφύρων. Οἱ Ἀθηναῖοι νικῶντες τοὺς Βοιωτοὺς καὶ Χαλκιδεῖς ἀφιέρονον ἐκ τῆς δεκάτης εἰς τὴν Ἀθηνᾶν τέθριππον χαλκοῦν ἐν τοῖς Προπυλαίοις. Ὁ ναυαγὸς βυόμενος ἀπὸ τῶν κινδύνων ἀναθετεῖ εἰς τὸν Ποσειδῶνα ἢν περ ὑπεσχέθη εὐχάλην, ὁ χειροτέχνης τὴν ἀπὸ τῆς τέχνης αὐτοῦ ἀπαρχήν, ὁ ἀγρότης τὴν δεκάτην τῶν γεωργίων. Ἡ Χρυσίνα ἰδρύει ναὸν καὶ ἀγάλμα τῆς Δήμητρος καὶ Κόρης καθ' ἡ ἐπέταξεν αὐτῇ ἐν ὕπνοις ὁ Ἐρμῆς. Οὕτως ἐν μυριάσι περιπτώσεσιν ὡς εὐχὴν ἢ ἐπ' εὐχαριστίᾳ

ἀνέθετον οἱ ἀρχαῖοι εἰς τοὺς θεοὺς καὶ τὰς θεαινὰς οἴκους, ἀγάλματα, σκεύη, πᾶν ὅ τι ἐνόμιζον ὅτι ἠδύνατο νὰ εὐχαριστήσῃ τοὺς ἀθανάτους. Εἰς αὐτοὺς ἀφιέροντο τὰ ἀνάθημα τῶν ἐνικηφόρων στρατάρχης καὶ ὁ χειρῶναξ βαναυσουργός, ἡ περισσώρησις γυνὴ καὶ ὁ πολύμητις ἀνὴρ, ὁ τυχὼν τῆς ἀπὸ τῶν θεῶν χάριτος ἢ ὁ ἀναμένων τὴν θεῶν δωρεάν. Οὐχὶ σπανίως δ' ἐθεῖνε πρὸς αὐτοὺς καταθέτων τὰ ὅπλα τῆς προτέρας ἰσχύος ὁ ἀπόμαχος τοῦ πολέμου καὶ ἡ ἀπόστρατος τοῦ ἔρωτος. Ὁ Κίμων πεθόμενος ὅτι ἡ πόλις δὲν ἔχει ἀνάγκην ἐν τῷ παρόντι ἰππικῆς ἀκμῆς, ἀλλ' ἀνδρῶν ναυμάχων καταθέτει εἰς τοὺς πόδας τῆς θεοῦ χαλκὸν ἵππου, σύμβολον τῶν περιττῶν τῆς γῆς ἀγώνων. Ἡ δὲ Λακίς κρεμάνουσιν εἰς τὸν ναὸν τῆς Παφίας τὸ ἐφεξῆς περιττὸν κάτοπτρον, τὸν μάρτυρα τῶν παροδικῶν τῆς νεότητος κωλοπαισμάτων. Ὁ ποταὶ εὐκαίριαι πρὸς ἐξάσκησιν τῶν κελῶν τεχνῶν ἐν τῇ ἐπέξεργασίᾳ τοσοῦτων πρὸς τοὺς θεοὺς ἐκλεκτῶν ἀναθημάτων· ἀλλὰ καὶ ὅπως ἀφορμαὶ πρὸς σύνθεσιν ἐπιγραμμάτων χαρακτῶν ἐπὶ τῶν ἀναθημάτων τούτων καὶ περιεχόντων ἐν βραχεῖ οὕτως εἰπεῖν αὐτὴν τῆς ἀναθέσεως τὴν ἱστορίαν!

Πλὴν δὲ τῶν πρὸς τοὺς θεοὺς ἀφιερωμάτων οὐκ ὀλίγα ἦσαν τὰ πρὸς ἀνθρώπους ἀναθηματικά ἐπιγράμματα, καὶ ὅσον δὲν ἦτο σπανία ἢ ἐπὶ τιμῇ ἀνάθεσις ἰδίως ἀνδριάντων εἰς ἀνδρας ὀνομαστοὺς γενομένους ἐπὶ ἀνδρείᾳ, εὐεργεσίᾳ τῶν πόλεων ἢ σοφίᾳ.

Οὕτω δὲ πρὸς τὴν εὐσεβῆ ὑπὲρ τῶν οἰκειῶν μέριμναν τῶν ἰδιωτῶν ἀνθημιλλῶντο οἱ δῆμοι, πρὸς τὴν φιλοστοργίαν τῶν τέκνων εἰς τοὺς γονεῖς, ἡ εὐγνώμων τῶν μαθητῶν πρὸς τοὺς διδασκάλους προθυμία. Ἐκ δὲ τῶν τοιούτων αἰσθημάτων τῆς τιμῆς ἢ στοργῆς ἐτρέφετο μὲν ἡ τέχνη, προήγετο δὲ ἡ ποίησις ἢ ἐπιγραμματικὴ.

Ἀλλὰ καὶ ἄλλαι πολλαὶ ἀφορμαὶ παρεῖχοντο εἰς τοὺς ἀρχαίους πρὸς σύνθεσιν ἐπιγραμμάτων. Πάντες γνώσκουσι τὸ ἔθος τῶν ἐν τοῖς δραματικοῖς ἀγῶσι νικῶντων χορηγῶν, οἵτινες ἀνέθετον εἰς τὸν Διόνυσον τὸν χρυσοῦν τρίποδα τὸν ἀπονεμόμενον αὐτοῖς ἐπὶ τῇ νίκῃ. Γνωστὸν δ' ὅτι τοιοῦτον ἀγωνιστικὸν ἀνάθημα εἶνε τὸ λυσικρατεῖον μνημεῖον ἐν Ἀθήναις, τὸ κοινῶς λεγόμενον Φανάρι τοῦ Διογέους. Ἀλλ' ὁμοίως καὶ οἱ ἐν ἄλλοις ἀγῶσι νικῶντες ἀνέθετον πολλαίως εἰς τοὺς θεοὺς τὰ σύμβολα τῆς νίκης ἢ τὰ ἄλλα, τοὺς στεφάνους οἱ τοὺς στεφανίτας ἀγῶνας νικῶντες, τὴν λαμπάδα οἱ διαγωνισάμενοι τὴν λαμπαδοδρομίαν. Ἀλλὰ καὶ ἄλλως ἀπεδίδετο μεγίστη σημασία εἰς τοὺς νικητὰς τῶν ἀγώνων, φιλοτιμουμένων τῶν τε οἰκειῶν τῶν νικῶντων καὶ τῶν πόλεων ὧν ἦσαν πολῖται νὰ ἰδρῶσιν ἀνδριάντας αὐτῶν. Καὶ ἵποισιν μὲν μουσίον ὄλον

έργων τῆς τέχνης ἐκ τῆς τιμῆς τῶν νικητῶν προεργαζόμενον ὑπῆρχεν ἐν Ὀλυμπίᾳ, μανθάνομεν ἐκ τοῦ Παυσανίου. Πᾶς δὲ ἔκ τῆς διατριβῆς ταύτης μανθάνων εἰς ἵποισιν ἄμεσον σχέσιν εὐρίσκειτο παρὰ τοῖς ἀρχαίοις τὸ ἀνάθημα μετὰ τοῦ ἐπιγράμματος, ἐννοεῖ ἵποισιν πλοῦτον ἐπιγράμμάτων ἀνεπτυξάναι ἀγωνιστικαὶ τιμαί.

Ἐν τῶν ἠνωτέρω εἰρημένων συνάγει ὁ ἀναγνώστης ἡπόσθη ποιητικὴν πρὸς ποιήσιν ἐπιγράμματος παρεῖχεν ἢ ἀρχαιοῦς καὶ εἰς ἵποισιν ἀκμήν ἢ το εἰκὸς νὰ φθάσῃ τὸ ἐπίγραμμα ἐγκολαπτόμενον ἐπὶ καλλιτεχνημάτων ἀρίστων, καὶ ταῦτα ἐπὶ εὐκαιρίᾳ ἐνδόξων νικῶν, καλλιτεχνῶν ἀγώνων, εὐχολῶν φιλοσεβαστάων, ἐν μέσῳ τῆς ποικιλίας κινήσεως βίου δημοσίου καὶ ὑπαιθρίου.

Β'.

Οὐδὲν θαῦμα ὅτι ἡ ἀγάπη πρὸς τὸ ἐπίγραμμα δὲν συνεξέλιπε μετὰ τῆς ἀρχαιότητος καὶ ὅτε ἀπέθανεν ὁ μέγας Πάν. Ὁ βυζαντινὸς κόσμος διετήρησε τὸ ἐπίγραμμα ὑπ' οὗς ἔθουσι καὶ ἡ ἀρχαιότης ἂν μὴ ἐν μείζονι ποιικιλίᾳ. Δὲν ὑπάρχει συγγραφεὺς βυζαντινὸς γράψας καὶ ἐμμέτρως οὐ νὰ μὴ ἐσώθησαν ἐπιγράμματα. Οὐδ' ὑπέστησαν οἱ πικτέρες τῆς ἐκκλησίας, ἐν οἷς μάλιστα διαπρέπει ὡς ἐπιγραμματογράφος Γρηγόριος ὁ Θεολόγος. Ἴνα δεῖξωμεν τὴν πρὸς τὸ ἐπίγραμμα ἀγάπην τῶν βυζαντινῶν ἀρκεῖ νὰ εἰπωμεν ὅτι τοῦ ποιητοῦ Μανουὴλ τοῦ Φιλῆ, ἀκμάσαντος κατὰ τὰ τέλη τοῦ 19' καὶ τὰς ἀρχὰς τοῦ 10' αἰῶνος ἔχομεν ἐπιγράμματα περὶ τὰ χίλια. Ταῦτα ἐκδοθέντα ὑπὸ τοῦ σοφοῦ Γάλλου Miller ἐκ διαφόρων χειρογράφων εἰς δύο τόμους προὐκλέσαν τὸ κατὰ τῆς βυζαντινῆς ποιήσεως ἀνάθεμα ἐπιφανοῦς Γερμανοῦ γραμματολόγου, τοῦ Bernhardt. Καὶ βεβαίως μὲν δὲν δυνάμεθα νὰ διαχυρισθῶμεν ὅτι ἡ Μούσα ἐμαίευσεν ἅπασαν τὴν στιχογραφικὴν τοῦ Φιλῆ πολυγονίαν, ἀλλ' ἀνεπιρρήτως τὴν ἴσθη τῶν δακτύλων αὐτῆς δὲν εἶνε δυσδιάγνωστα ἐπὶ τινῶν τῶν δημιουργημάτων τοῦ βυζαντινοῦ πολυγράφου. Ὅπως δὲ ἴσως δ' εἶνε ἀξιοθαύμαστος ἢ ποιικιλία τῶν θεμάτων ἅτινα κινῶσι τὴν λύραν, ἢ εἰπω μᾶλλον τὸν κάλαμον αὐτοῦ. Ψάλλει δι' ἐπιγράμμάτων τῆς ἑορτῆς, δεσποτικῆς τε καὶ θεομητορικῆς καὶ τὰς τῶν ἀγίων, περιγράφει εἰκόνας καὶ σκευὴ ἱερὰ καὶ καλλιτεχνήματα παντοῖα, προσφώνει τὸν αὐτοκράτορα καὶ πατριάρχην, τοὺς ἀρχοντας καὶ τοὺς φίλους, θρηγεῖ τοὺς μεγάλους καὶ τοὺς μικροὺς, σκώπτει τὴν φιλέρωτα γραῦν καὶ τὸν ἱατρὸν τὸν τετυφωμένον. Διὰ τοῦ ἐπιγράμματος τοῦ ὁ Φιλῆς ἐναλλάξ γίνεται κόλαξ καὶ μάλιστα, δωρητῆς καὶ ἐπαίτης, φιλοτέχνης καὶ μισοπόνθηρος, θαυμαστής καὶ εἴρων, θεοπρόπος καὶ νεκροκόμος. Ἡ ἐπιγραμματοποιία τοῦ Φιλῆ διακρίνεται τῆς τῶν κλασικῶν χρόνων τῆς ἀρχαίας Ἑλλάδος διὰ δύο τινὰ

κυρίως, τὴν μακρογορίαν καὶ τὴν ἀντικατάστασιν τοῦ μέτρου. Καὶ ἡ μὲν μακρογορία αὐτοῦ εἶνε τοιαύτη, ὥστε σπινώως περιορίζεται εἰς δύο ἢ τέσσαρας στίχους ἐν τοῖς ἐπιγράμμασι, συνηθέστερον δὲ παρατείνει τοὺς στίχους εἰς μακροὺς μονολόγους, στερουμένους τῆς τε χαρακτηριστικῆς βραχύτητος καὶ τῆς αὐτομάτου εὐφυίας τοῦ ἐπιγράμματος. Μέτρον δὲ σύνθετος αὐτῷ εἶνε τὸ τρίμετρον ἱαμβικόν, λαμβάνον τὸν μονότονον τύπον τοῦ χωλιαίου.

Τὰ ἐπιγράμματα τοῦ Φιλῆ δύνανται νὰ θεωρηθῶσιν ὡς δείγμα τῆς καθόλου βυζαντινῆς ἐπιγραμματογραφίας. Διεδόθη τὸ ἐπίγραμμα παρὰ τοῖς βυζαντινοῖς, μάλιστα ἐνεκα τῆς εὐκολίας τοῦ χωλιαίου, ἐπὶ τοσοῦτον, ὥστε δὲν ὑπάρχει περίστασις καθ' ἣν νὰ μὴ ἐγίνετο χρῆσις αὐτοῦ. Ὁ καλόγηρος ὁ ἀντιγράφων χειρογράφων βιβλίον, ἀπειροχρῶς νὰ νικηθῶσιν ἐν τέλει αὐτοῦ τὸ ὄνομα τοῦ εἰς τὸν ἀναγνώστην διὰ στίχων. Ὁ οἰκοδόμος ὁ ἀνακαινίζων ἐκκλησίαν ἐδήλου τὸ ἔργον ἐπὶ τοῦ ὑπερθύρου δι' ἐμμέτρου ἐπιγράμματος. Ὁ δωρούμενος σκευῶν τι εἰς ναὸν ἢ ἰδιωτικῶν ἐνεχάρασσεν ἐπ' αὐτοῦ εἰς μνημόσυνον τῆς δωρεῆς ἀναθηματικὸς χωλιαῖος. Πάντα ταῦτα εἶνε στιχογραφήματα ἄξια λόγου πολέμου, διὰ τὰς ἱστορικὰς εἰδήσεις ἃς περιέχουσι, διὰ τὴν χριστιανικὴν εἰκονογραφίαν ἢ διασαφῶσι, διὰ τὴν γνώσιν τοῦ βυζαντινοῦ βίου οὐ σικητῆς χαρκτηρίζουσιν. Ἀλλ' ἡμοιάζουσι συνήθως πρὸς ἀπειροχρῶς τεχνητὰ ἔκδη στερούμενα καὶ ὁσμῆς καὶ χρωμάτων. Μὴ νομίσωμεν ὅμως ὅτι εἰς τοιαῦτα ἐπιγράμματα περιερίετο ὁ βυζαντινὸς κόσμος. Ἀπ' ἐναντίας παράλληλα πρὸς τὰ ἔκδη ταῦτα κατασκευάσματα τῶν λογίων ἑθαλλόν γνησιώτατα ἔκδη τῆς βυζαντινῆς ἐπιγραμματοποιίας ποιήσεως τοῦ λαοῦ. Συνέβαινε δὲ ἡ καὶ κατὰ τὸν μακρὸν βίον τοῦ βυζαντινοῦ κράτους ὁ τι βλέπομεν γινόμενον καὶ ἐπὶ Τουρκοκρατίας καὶ σήμερον ἐπὶ παρ' ἡμῶν. Ὁ Ἕλληνας λόγιος δὲν ἔπαυσε μιμούμενος τὴν ἀρχαιότητα καὶ τὸν βυζαντινισμόν καὶ κατὰ τοὺς χρόνους τῆς δουλείας. Τὸ ἀρχαιοπερεπὲς ἐπίγραμμα ἐξηκολούθει καὶ τότε εἶτε ἐπὶ τῶν τύμβων εἶτε κυρίως ἐπὶ τῶν βιβλίων ὡς ἀπαιρωτικὸν τῆς συγγραφῆς, ὡς ἔπαινος τοῦ συγγραφέως, ὡς σύστασις τοῦ βιβλίου. Καὶ ἐπὶ τῶν καθ' ἡμῶν δὲ χρόνων ἰδίᾳ φιλολογίᾳ ἀνεπτύχθη καλῶν καὶ κακῶν ἐπιγραμμάτων ἐν ἀρχαίᾳ γλώσσῃ καὶ εἰς ἀρχαῖα μέτρα συντεταγμένων, ὧν κυρίως γίνεται χρῆσις ὡς ἐπιτυμβίων. Γνωστὸν δ' εἶνε εἰς τοὺς φιλολογοῦντας τῶν παρ' ἡμῶν ὅτι μὲν μέρος τῶν φιλολογικῶν Παράργων τοῦ μακαρίτου Φιλίππου Ἰωάννου ἀποτελεῖται ἐκ συλλογῆς τοιούτων ὑπ' αὐτοῦ πεποιημένων ἐπιγραμμάτων. Ἀλλ' ἐπὶ τῆς Τουρκοκρατίας καὶ ἐν τοῖς καθ' ἡμῶν χρόνοις παρὰ τὸ

ἀρχαιομορφον ἐπίγραμμα τὸ συντασσόμενον πολυλάκις οὐκ ἄνευ μόθου ἐν τῷ σπουδαστηρίῳ ἐκψηφίδων τοῦ ἀρχαίου λόγου, παρὰ τὸ ἐνίοτε κακόζηλον τοῦτο στιχοῦργημα ἐπ' οὐ τὰ παλαιὰ δάνεια ἡμοιάζουσι πρὸς τεμάχια ἀναγλύφων ἀρχαίων ἐνηκοδομημένα εἰς πηλοκτιστον ἀχυρῶνα, παρὰ τὸν κικεῶνα τοῦτον ὅπου νεότερα ὄνοματα καὶ πράγματα εἰσβιάζονται εἰς τὴν πέδην τοῦ ἀρχαίου μέτρου καὶ τῆς ἀρχαίας λέξεως ὡς νεοῦπῃ παραρρήματα εἰς ἐνδυμα ἐκ παλαιῶν βακῶν συγκεκριημένα, παρὰ τὸ ἠθιγενές, λέγω, τοῦτο προῖον ἀπειροχρῶς μιμήσεως συνυπῆρχε καὶ συνυπάρχει τὸ αὐτόβλαστον προῖον τῆς σπαργώσης δημῶδους Μούσης. Τὸ λαϊκὸν τοῦτο ἐπίγραμμα δὲν εἶνε νεκροφάνης καὶ δυσκίνητον, ἀλλ' εἶνε πλήρες χάριτος καὶ ζωῆς, εὐφυίας ἢ κακίας. Ὡς οἱ Ἀθηναῖοι πολιουροῦμενοι ὑπὸ τοῦ Σύλλης ἐσκωποῦν αὐτόν, χλευάζοντες τὴν ὑπὸ τῶν ἀλφῶν λελευκασμένην ἐρυθρὰν ὄψιν τοῦ Ῥωμαίου στρατηλάτου διὰ τοῦ στίχου

συκάμνον ἑσθ' ὁ Σύλλης ἀλφειρ πεπικόμενον,

οὕτως ὁ βυζαντινὸς λαὸς ἐνέπαιζε διὰ δημῶδους ἐπιγράμματος τὸν ἀτυχῆ αὐτοκράτορα Μαυροῖον ἐπὶ τῇ γενναίᾳ αὐτοῦ τεκνογονίᾳ καὶ παρεβάλλε τὰ τέκνα αὐτοῦ πρὸς ζυλοκοῦκουδα καὶ παρῶρα τὸν πατριάρχην νὰ δώσῃ αὐτῷ κατὰ κράνιον ἵνα μὴ ὑπεραίρηται. Καθ' οὗς δὲ χρόνους βασιλεῖς καὶ μοναχοί, ἄνδρες καὶ γυναῖκες ἐφιλοπόνησαν ἐν βυζαντίῳ ἐπὶ τῆς περγαμνηνῆς ἢ τοῦ βομβυκίνου χάρτου κακοτέχνους καὶ καλοβαθρικῆς μιμήσεως τοῦ ἀρχαίου ἐπιγράμματος, οἱ φιλοσκόμμοντες δῆμοι ἐπλήρουν τὸν ἀέρα τοῦ ἱπποδρόμου ἢ τῶν στρατοπέδων διὰ τῶν αὐτομάτων, ἀνοθεύτων, ἐν τῇ ἀληθινῇ αὐτῶν γλώσσῃ αὐτοσχεδιαζομένων ἐπιγραμμάτων. Δυνάμεθα νὰ εἰπωμεν ὅτι δὲν ὑπῆρχε πνυγγυριεὶ ἢ στάσις, ἐκστρατεία ἢ πολιορκία ἐν βυζαντίῳ ἢ τις νὰ μὴ συνοδεύθη ὑπὸ τοῦ ἐπιγραμματοποιῦ ἀστρου τοῦ βυζαντινοῦ ὄχλου. Δυστυχῶς ὀλίγα τῶν ἐπιγραμμάτων τούτων διεσώθησαν ἡμῶν ὑπὸ τῶν χρονογράφων, τινὰ δὲ παρεδόθησαν ἡμῶν ὅστω παραμυροσφωμένα ὥστε ἀπέβαλον πολὺ τῆς ἀρχικῆς αὐτῶν χάριτος καὶ τοῦ πρώτου αὐτῶν τύπου. Καὶ ταῦτα μὲν ἐπὶ τῶν βυζαντινῶν χρόνων. Καθ' ἣν δ' ἐποχὴν ἀπὸ τῶν πειστηρίων τῆς Βενετίας καὶ Βιέννης, τῆς Κωνσταντινουπόλεως καὶ Κερκύρας δημοσιεύματα ἑλληνικὰ βιβλία ἐκοσμοῦντο ἐν τοῖς πρώτοις φύλλοις ὑπὸ ἀνουσίαν τὸ πλεῖστον ἀφιερωτικῶν ἐπιγραμμάτων ἐν ἀρχαίᾳ μέτρῳ, ἐπὶ τῶν καλλιγράμων ἐξ Ἰταλίας μαστραπάδων ἐπεγράφητο δημῶδεις στίχοι ἔχοντες σχέσιν πρὸς τὸν οἶνον ὅστις ἐφαίδρυνε τὰς ἡπειρωτικὰς τραπέζας. Τὰ ἐπιγράμματα ταῦτα διακρίνονται διὰ τὸ βραχὺ καὶ δικτυκὸν τῆς παροινοῦς φιλοσοφίας.

Ὅστις νέος εἴ τις νὰ πίνει ὑπερβολικὰ τὴν τιμὴν τοῦ ἀρακί, τὴν ὑγίαν τοῦ χαλῆ

ἐπιγράφεται ἐπ' ἐνὸς μαστραπῆ. Ἰθυμύστατον δὲ εἶνε τὸ ἐξῆς ἐπίγραμμα.

Κρασί πὲ πίνω νὰ χαρῶ
καὶ σύ με κρούς στὸν τοῖχο,
ἐγὼ σε πίνω νὰ χαρῶ
καὶ σύ με σέρνεις ὅσν μουρό.

(Ἔπειτα τὸ τέλος)

ΣΠΗΥ. Π. ΛΑΜΠΡΟΣ.

ΤΟ ΑΙΣΘΗΜΑ ΤΟΥ ΚΙΝΔΥΝΟΥ

«Μὴν πηγαίνης ἐκεῖ... εἶνε κίνδυνος!»

Παῖον παιδίον ἀκούον τὴν φρῆσιν ταύτην δὲν αἰσθάνεται ἑαυτὸ ἀκατανικήτως ἐλκόμενον πρὸς τὴν κινδυνώδη γωνίαν, ἣν παρήγγειλαν αὐτῷ ν' ἀποφύγῃ; Καὶ εἰς μόνην τὴν λέξιν κίνδυνος, πάλλαιται ἡ καρδιά του. Πλησιάζει, περιφέρεται, πρὸς τὴν. «Ἐδῶ εἶνε!» λέγει, καὶ ἐν αὐτῷ δὲ τῷ βῆθει τοῦ φόβου του ὑπάσχει τι τὸ γοητεῦσθαι αὐτό, τὸ καθιστῶν θελατικὸν τὸν κίνδυνον.

Ἐνθυμοῦμαι ὅτι παιδίον ὄν ἀδηγοῦμαι νὰ πικρῶ ἐνίοτε εἰς μέγα ἐγκαταλειμμένον δάσος. Ἐντὸς τοῦ δάσους τούτου, ὑπὸ πυκνὰς βάττους καὶ ἀκάνθας ἔκειτο ὑψηλὸν τι ἀνάχωμα πρὸς δρομίσκον ἄγον. Ὁ δρομίσκος οὗτος μὲ εἴλκυε· ἐπεθύμουν νὰ πηδῆσω ἀπὸ τοῦ ἀναχώματος. Ἀλλ' ἦτο τὸσον ὑψηλόν! Διηρχόμεν ὥρας ὄλας ἐρυθρῶς, συγκεκριημένως, λέγων κατ' ἐμαυτόν: «Θὰ πηδῆσω, δὲν θὰ πηδῆσω.» Τέλος ἡμέραν τινὰ ἐπήδησα καὶ ἐκτύπησα πολὺ. Ἀλλ' ἀδιάφορον! ἤμην εὐχαριστημένος ἀπὸ τὸν ἑαυτόν μου, ἐνόμιζα δ' ὅτι εἶχον ἀνακουφισθῆ ἀπὸ δυσβάστακτον βάρος.

Ἀναντιρρήτως μέγα θέλημα ἐνέχει ὁ κίνδυνος, καὶ ἐλκυσταί τις πρὸς αὐτόν καὶ ἄκων ἐτι. Ἔνε ἐν τῶν ἰσχυρῶν συνισθημάτων, ἅτινα μᾶς συνταράττουσι, μᾶς συγκλονοῦσι καὶ παρέχουσιν εἰς ἡμᾶς αὐτοὺς τὸ μέτρον τοῦ τί δυνάμεθα νὰ πράξωμεν, καὶ τί πραγματικῶς ἀξίζομεν

Ὁ κίνδυνος ἐξάγει, ἀποφυλακίζει τὸν ἐν ἡμῶν ἐγκεκλεισμένον ἄνθρωπον, ἐν σχεδὸν οὐδέποτε βλέπομεν. Καταργεῖ τὰς ἀνοήτους συνήκας τοῦ βίου, θραύει πάντα τὰ περιβάλλοντα ἡμᾶς δεσμά, μόνος δ' αὐτός, καλλιτέρον πάσης δημοκρατίας, ἐγκαθίστηται ἀληθῶς τὴν ἰδίαν τῆς ἰσότητος, τῆς ἀδελφότητος. Οὐδέποτε εἶδον τηλικαύτην ἀγάπην τῶν ἀνθρώπων πρὸς ἀλλήλους, τοιαύτην εὐκρίνειαν, ὅσην ἐνώπιον τοῦ κινδύνου. Φίνεται ὅτι ἐκ τῆς θερμότητος τῶν ἀδελφικῶν ὀλιβομένων χειρῶν τὸ θῆρος μεταδίδεται ἀπὸ τῶν μὲν εἰς τοὺς δέ.

Ένοείται ότι πρὸς τὸ θέλητρον τοῦ κινδύνου συμμίνυται πάντοτε, καὶ παρὰ τοῖς ἀνδρειοτάτοις ἔτι, θλίψεις τις τῆς καρδίας, διαταγμός τις, κινήσεις τις πρὸς τὰ ὀπίσω ὡς ἐκείνη ἦν ἔκαμνον ὅτε ἤμην κεκλιμένος ἐπὶ τοῦ ἀναχώματος καὶ ἦτις μοὶ καθίστα τὸ πῆδημα δελεαστικώτερον ἐκάστοτε. Μόνη ἡ ἔξις δύναται νὰ μᾶς ἀπαλλάξῃ τῶν κρίσεων τούτων τῆς ἀδυναμίας, ἀλλὰ καὶ πάλιν ἡ ἔξις κινδύνου τινὸς θεωρεῖται ἡμᾶς καὶ καθιστᾷ ἰσχυροῦς μόνον κατ' αὐτοῦ τούτου τοῦ κινδύνου. Ἐν θαλάσῃ, κατὰ σφοδρὰν τρικυμίαν, καθ' ἣν στιγμὴν οἱ ναῦται ἐκτελοῦσι τοὺς χειρισμοὺς ἀπαθέστατα, συνειθισμένοι ὄντες εἰς τοὺς συριγμούς τοῦ ἀνέμου καὶ τὴν ἐπὶ τοῦ πλοίου θραύτην τῶν κυμάτων, γηραιὸς τις στρατιώτης ἑκατὸν μαχῶν μετασχών, δυνατὸν νὰ ὠχριάσῃ, νὰ φρικιάσῃ, χωρὶς διὰ τοῦτο νὰ εἶνε ἀνανδρὸς. Οὗτος ἔχει συνειθίσει εἰς τὰς σφαῖρας καὶ τὰ ὄβουζια. Πῆφικιῶθη πρὸς τὴν ιδέαν τοῦ ν' ἀποθάνῃ ἐπὶ τοῦ πεδίου τῆς μάχης, ἐπὶ τοῦ χεῖλους τάφρου τινὸς ἄλλ' ὄχι καὶ ν' ἀποθάνῃ πηγείς, παλαίον πρὸς τὰ ἀφρισμένα κύματα! . . .

"Ἄν τοῦλάχιστον ἐπετρέπετο εἰς αὐτὸν νὰ μετασχη τῶν χειρισμῶν, ἢ ἄλλης τινὸς ὑπηρεσίας, θὰ ἐνόμιζεν ὅτι ἀνθίσταται κατὰ τοῦ κινδύνου. Ἄλλ' ὄχι, πρέπει νὰ μένη ἐκεῖ ἐπὶ τοῦ καταστρώματος, ἀνωφελὲς καὶ ἀκίνητος πρὸ τοῦ ἀγνώστου κινδύνου. Εἶνε τρομερὸν.

**

"Ὡ! τὴν μικρὰν ἐκείνην ἀνατριχίαν τοῦ κινδύνου, τίς ἐξ ἡμῶν δὲν ἠσθάνθη ἀπαξ τοῦλάχιστον; Ὡσεὶ σκιά τις διέρχεται ἐπὶ τῶν προσώπων. Συγχρόνως τὸ σῶμα γίνεται δυσκαμπτότερον. Ἰστάμεθα ἔτοιμοι. Προσοχή, ἐφθάσαμεν! . . . Τότε εἶνε ἀξιοπαρατήρητος ἡ ἐπὶ πάντων ἐντύπωσις τοῦ κινδύνου. Ἐκαστος ἐκφράζει αὐτὸν διαφόρως. Τινὲς καθίστανται φλύαροι, ἀδυνατούντες νὰ κρατήσωσι τοὺς λόγους τῶν. Ἄλλοι τούναντίον, σφίγγουσι τοὺς ὀδόντας αὐτῶν. Παρὰ τοὺς νευρικῶς γελῶντας ὑπάρχουσι τινὲς λίαν ἀδημονοῦντες ἐπὶ τῇ εὐθυμίᾳ ταύτῃ. Ἐφ' ὅσον προχωρεῖ ὁ κίνδυνος, τὰ ὠχριώδη χαρακτηριστικά τῶν προσώπων συστέλλονται εἰς συγκέντρωσιν τῆς ὄλης ὑπάρξεως. Οἱ ὀφθαλμοὶ διαστέλλονται, αἱ φωναὶ μεταβάλλουσι διαπασῶν. Γίνονται ἄγρια, βραχνά.

Ἄλλ' ὁ κίνδυνος δὲν μεταβάλλει μόνον τὰ ὄντα. Καὶ αὐτὴ ἡ ἀτμόσφαιρα νομίζεις δονεῖται, αἰσθάνεται. Καὶ αὐτὸ τὸ τοπίον μεταβάλλεται. Ὅταν περιλάμπηται ὑπὸ τοῦ ἡλίου, τὸ συναίσθημα τοῦ κινδύνου παρίστην ἡμῖν αὐτὸ ὡς σκιασθὲν καὶ ὠχριάσαν. Ὁ οὐρανὸς γίνεται σοβαρώτερος, ἡ φύσις μεγαλύνεται.

Ἰδουήθημεν νὰ ἐξακριβώσωμεν τοῦτο πάντες ἡμεῖς οἱ εἰς ἀψιμαχίαν τινὰ περὶ τοὺς Παρισίους

παρευρεθέντες. Ἡ οἰκεία ἐκείνη ἐξοχὴ, οἱ σιδηροδρομικοὶ σταθμοὶ, αἱ ὄχθαι τοῦ Σηκουάνα ἢ τοῦ Μάρνου, αἰτίνες ἀπετρίθησαν ὑπὸ τῶν θημάτων τῶν περιουδούντων, μᾶς ἐφαινότο ὡς τοπία ἄγνωστα, ἢ μᾶλλον μεταμορφωμένα.

Τὰ ἐμβλήματα τῶν πανδοχείων ἐνεποίουν πένθημον ἐντύπωσιν. Οὐχὶ δὲ μόνον τὰ ὀδοφράγματα, τὰ χαρακώματα, αἱ κρημισθεῖσαι γέφυραι, αἱ ἀνοιχθεῖσαι τάφροι παρεῖχον νέαν φυσιογνωμίαν εἰς πάντα τὰ ἀντικείμενα. Ἄλλὰ πρὸ παντὸς ἡ ἀτμόσφαιρα τοῦ κινδύνου.

Πρὸ τινῶν ἡμερῶν ἐπισκέφθη μικρὰν τινα τοῦ Μάρνου γωνίαν, ἐν ἣ, κατὰ τὸν πόλεμον τοῦ 1871, διήλθον πέντε λεπτὰ ἀληθοῦς κινδύνου, μεγάλης συγκινήσεως. Οἱ καλαμῶνες τῆς ὄχθης, λευκὸς τοῖχος νεδμήτος, ὑπὸ σφαιρῶν τετραπυμένους, καπηλείον ἠρειπωμένον, οὐ ὑπελείπετο σκιάς ὑπὸ περιπλοκάδος κεκαλυμμένη, πάντα ταῦτα εἶχον ἐντυπωθῆ ἐν τῇ βλεμματί μου, εἶχον ἐγγαρχηθῆ ἐν ἐνὶ δευτερολέπτῳ καθ' ὅ ὡς ὅπτασιν εἶδον αὐτά, καὶ ὅμως μόλις ἀνεγνώρισα τὸ μέρος.

Τὸ αὐτὸ ἦτο καὶ πάλιν παράπηγμα τοῦ καπηλείου, ὁ αὐτὸς κατατρυπημένος λευκὸς τοῖχος, ἀλλὰ οὐχὶ καὶ οἱ Σάξονες, ἐνεδρευόντες ἐκ τῆς ἀντίπεραν ὄχθης, παρελθόντος δὲ τοῦ κινδύνου, τὸ ρεῦμα ἐκείνο τοῦ ὕδατος ὅπερ μοὶ εἶχε φανῆ τὸσον μέγα, τὸσον φοβερόν, μοὶ ἐφαινότο πλέον ἀπλῆ θελκτικὴ γωνία παρισίνου τοπίου.

**

Φίλοι μου, ζήτω ὁ κίνδυνος! Οὐδὲν ὡς αὐτὸς στομόνει τὰς ψυχὰς. Ἄν κατὰ τὴν προσέγγισίν του ἐμβάλλῃ ῥίγος καὶ εἰς τοὺς γενναϊοτάτους, ποῖον ὅμως θαυμάσιον θάλλπος ἀπολείπει ἐν τῇ καρδίᾳ ἀπερχόμενος! Μετὰ τὴν συγκέντρωσιν ὅλων ἡμῶν τῶν δυνάμεων, πόσον ὠραία εἶνε ἡ μετέπειτα χαλάρωσις ὅλης ἡμῶν τῆς ὑπάρξεως. Πόσον εὐαρέστως γελῶμεν! πόσον ἠύχαριστημένοι εἴμεθα ὅτι ζῶμεν! εἶνε ἡ ἀντίδρασις φεγγεβολούσης πυρῆς μετὰ μακρὰν ἐν ψύχει πορείαν.

Τὴν θελκτικὴν ταύτην ἀντίδρασιν ἠσθάνθη, τὸ δειλινὸν Κυριακῆς τινος, εἰσελθὼν εἰς τὸν λιμένα τοῦ Βονιφάτσιου τῆς Κύρνου. Ἐπὶ δύο ἡμέρας εἴχομεν παλαίσει πρὸς τὴν τρικυμίαν. Βίχον θραυσθῆ οἱ ἱστοὶ μας, τὸ κύτος ἦτο πλήρες ὕδατος. Ἦτο θαῦμα πῶς ἐσώθημεν.

Μοὶ ἐφάνη δὲ ὠραῖος ὁ λιμενίσκος ἐκεῖνος, οὐ τινος τὰ ὑπνώττοντα ὕδατα προχωροῦσι μετὰ βράχων λείων καὶ μαύρων. Ἐν τῷ βᾶθει ἐφαινετο φωταυγῆς ἢ προκυμαία, καὶ χαλκιδόστρωτος ἀνωφερὲς δρόμος ἄγων πρὸς τὴν πόλιν. Ὑψηλὰ, ἐφαινότο παλαιὰ ἐκκλησία ὑπὸ ἵπποτων κτισθεῖσα ἐπὶ ἀνδῆρου, εὐρύτατον ἔχοντος ὀρίζοντα. Ἐφθάσαμεν καθ' ἣν στιγμὴν ἔληγεν ὁ ἐσπερινός. . . Μοὶ ἐφάνη ὅτι οὐδέποτε ἐπὶ ζωῆς μου

ἀνέπνευσα τόσον ἀπλήστως. Πέριξ ἐφαινότο ἡ ἀφροσπεφὲς θάλασσα, αἱ ἄκται τῆς Σαρδηνίας, τὸ στενὸν ὑπὸ φωτὸς ἀπλέτου καταυγαζόμενον. Ἦκούμεν τὸν κρότον τῶν κυμάτων ἐκπλητόμενοι ὅτι δὲν ἠσθάνομεθα τὸν σάλον αὐτῶν ὁ δ' ἄνεμος παρήρχετο ὑπὲρ τὰς κεφαλὰς ἡμῶν μανιώδης ἐν ᾧ ἐστηριζόμεθα ἐπὶ τοῦ ἀνδῆρου. Οὐδέποτε ὡς λησμονήσω τὸ δειλινὸν ἐκεῖνο. Μετὰ τὴν βόην καὶ τὴν συγκίνησιν τῆς τρικυμίας ἡ γαλήνη ἐκείνη, ὁ θερμὸς ἥλιος! . . . Ἦσθάνομεν ὑπερτροφικὰν χαρὰν, ζωῆς, εὐρυνόμενον τὸν πρὸ ἐμοῦ ὀρίζοντα, ὅλην μου τὴν ὑπαρξίν, ἠσθάνομεν τὸ ἐκ τῆς παρελεύσεως τοῦ κινδύνου θελκτικὸν συναίσθημα.

(Alphonse Daudet)

. . . A

ΕΠΙΣΤΗΜΟΝΙΚΑ ΠΕΡΙΕΡΓΑ

Ἡ ὁσμὴ.

Τὸ ρεῦστόν τὸ παραγόμενον ὑπὸ τῶν πρὸς τοῦτο ἀδένων καὶ διαχεόμενον ἐπὶ τῆς ἐπιφανείας τοῦ δέρματος κατὰ τοὺς μεγάλους καύσωνας, ἐλαττοῦται κατὰ τὸν χειμῶνα, κατὰ δὲ τὰ σφοδρὰ ψύχη δὲν ὑφίσταται σχεδόν. Καὶ ὅμως πάντοτε ὑπάρχει, οἰαδήποτε καὶ ἂν εἶνε ἡ κατάστασις τῆς ἀτμόσφαιρας. Ὅταν ἐκχέεται ἀφθονον ὀνομάζεται ἰδρῶς, μόλις αἰσθητόν, καλεῖται νοτίς, καὶ ἐντελῶς ἀνεπαίσθητον, εἶνε ἡ ἄδηλος διαπνοή.

Ἡ ἰδρῶς, ἡ ποσότης, αἱ χημικαὶ ιδιότητες, ἡ ὁσμὴ καὶ τὸ χρῶμα τοῦ ἰδρῶτος παρουσιάζουσι πλεῖστας ποικιλίας.

Ἐὰν εἶνε ἀληθὲς ὅτι ἡ ποσότης τοῦ ἐκκρινόμενου ἰδρῶτος εἶνε λίαν ποικίλη κατὰ τὰς περιστάσεις καὶ ὅτι ἐξαρτᾶται ἐκ τῆς θερμοκρασίας καὶ τοῦ ποσού καὶ τοῦ ποιού τῶν παρεμβολομένων ὑγρῶν, δυνάμεθα νὰ εἰπωμεν ὅτι κατὰ μέσον ὄρον ἡ ὀσμὴ ἐπιφανείας τοῦ σώματος παράγει περίπου μίαν λίτρον ἰδρῶτος εἰς διάστημα εικοσιτεσσάρων ὡρῶν. Αἱ ἐρευνᾶι τοῦ Φάβρου κατέδειξαν ὅτι ἄτομα ὑποβληθέντα εἰς δραστηρίους ἐπιδρώσεις πηρήγαγον ἐν μιᾷ ὥρᾳ μέχρι δύο καὶ ἡμισίας λίτρων ἰδρῶτος. Ὁ αὐτοκράτωρ Μαξιμίανος, ὅστις ἔτρωγε περὶ τὰς τεσσαράκοντα λίτρας κρέατος, ἰθρῶν τοσοῦτον ἀφθόνως, ὥστε ὕδρις ἐγέμιζεν ἐξ αὐτοῦ.

Αἱ χημικαὶ ιδιότητες τοῦ ἰδρῶτος, αἱ τοσοῦτον λεπτομερῶς ἐρευνώμεναι ὑπὸ τῶν νεωτέρων χημικῶν, δὲν εἶχον διαφύγει τὴν προσοχὴν τῶν ἀρχαίων. Πρὸ πολλῶν ἑκατονταετηρίδων ὁ Γαλλνὸς συνίστα εἰς τοὺς μαθητὰς αὐτοῦ νὰ ἐξετάζωσι τὸν ἰδρῶτα τῶν ἀσθενῶν ἵνα ἐξ αὐτοῦ ἐξάγωσιν ὀδηγίαν πρὸς θεραπείαν αὐτῶν.

Ἡ ὁσμὴ τοῦ ἰδρῶτος ἐγρηγοροποιήθη ἐν τῇ ἰατρικῇ πρὸς διευκόλυνσιν τῆς διαγνώσεως, καὶ ὡς ἀπέδειξε προσφάτως ὁ δόκτωρ Μανέν ἐν τῷ σφῶ αὐτοῦ συγγράμματι περὶ τῶν ὁσμῶν τοῦ ἀνθρωπίνου σώματος, εἶνε πολὺτιμον μέσον, ὅπερ δὲν πρέπει οὐδέποτε νὰ παραμεληθῆται.

Ὁ Πλούταρχος ἀναφέρει ὅτι ὁ ἰδρῶς τοῦ Μεγάλου Ἀλεξάνδρου εὐωδίαζε: αὐτοῦ χρωτὸς ἤδιστον ἀπέπει καὶ τὸ στόμα κατεῖχεν εὐωδία καὶ τὴν σάρκα πᾶσαν, ὥστε πληροῦσθαι τοὺς χιτωνίσκους. . . Ἄμερικανὸς τις δόκτωρ ποιεῖται λόγον περὶ τινος ὑστερικής, τῆς ὀποιᾶς τὸ ἀριστερὸν ἡμισυ τοῦ στήθους εἶχε διαπνοὴν ἀναδιδουσαν τὴν ὁσμὴν τοῦ φυτοῦ τῆς ἱρίδος. Ὁ Σμιθ ἐγνώρισεν ἄνθρωπον, οὐτίνος ἡ διαπνοή, λίαν ἀφθονος εἰς τὰς χεῖρας, εἶχε τὴν ὁσμὴν τοῦ θείου. Ἐτερός τις ἰατρός παρετήρησε νεάνιδα τῆς ὀποιᾶς οἱ δάκτυλοι ἐν ταῖς συνοχαῖς αὐτῶν διέχον ἰσχυρὸν ἄρωμα βανίλιας. Ὁ Βαρβιὲ ἀφηγεῖται τὴν ἱστορίαν ἐνὸς λοχαγοῦ τοῦ περσικοῦ, ὅστις ἔπαθεν ἐκ δυσώδους διαπνοῆς τοῦ ἡμῖσεος μόνον τοῦ σώματος αὐτοῦ, ἀντιστάσης εἰς πᾶσαν θεραπείαν, ὥστε ἠναγκάσθη νὰ παραιτηθῆ τοῦ στρατοῦ.

Αἱ περιπτώσεις αὗται, ὡς παρατηρεῖ ὁ δόκτωρ Μανέν, προέρχονται ἐκ νευρικῶν διαταράξεων ὁ δὲ ἀνωτέρω μνημονευθεὶς Ἄμερικανὸς δόκτωρ δὲν διατάζει νὰ εἴπῃ ὅτι ἡ καλουμένη ὁσμὴ ἀγριότητος δὲν εἶνε ἀπλοῦν ῥητορικὸν σχῆμα, ἀλλ' εἶνε ἀκριβῶς ἡ ἐκδήλωσις ἱερῆς τινος νευροπάθειας, εὐωδιαζούσης τὸ δέρμα δι' ἐκκρίσεων κατὰ τὸ μᾶλλον ἢ ἦττον εὐαρέστων κατὰ τὰς στιγμὰς τοῦ θρησκευτικοῦ παροξυσμοῦ καὶ τῆς ἐκστάσεως. Ἀλλὰ δὲν δύναται τις, νομίζομεν, νὰ ἀρκεσθῆ εἰς τὴν ἐξήγησιν ταύτην τοῦ σοφοῦ ἱατροῦ τῆς Νέας Ὑόρκης.

Ἐν τῷ περὶ ὑστερισμοῦ βιβλίῳ του ὁ Bernutz ἰσχυρίζεται ὅτι ἐν τῷ ὑστερικῷ ληθάργῳ ἡ ἄδηλος διαπνοὴ ἀναδίδει ὁσμὴν πτώματος.

Ἡ ὁσμὴ τοῦ ἰδρῶτος παρὰ τοῖς τρελλοῖς εἶνε ἰδικάζουσα, ὀξεῖα, καὶ δυσώδης, ἐνθυμίζουσα τὴν ὁσμὴν τῶν διαρκῶς κεκλεισμένων χειρῶν συγκεκριμένην πρὸς τὴν τῶν θηρίων ἢ τῶν ποντικῶν ἐισχωρεῖ δὲ πανταχοῦ, εἰς τὰ ἐνδύματα, εἰς τὰ ἐπιπλά, εἰς τὰ μέρη τὰ κατεχόμενα ὑπὸ τῶν τρελλῶν, καὶ εἶναι λίαν διαρκῆς μεθ' ὅλας τὰς περὶ καθαριότητος φροντίδας.

Τίς ἀγνοεῖ τὰς ἐπιδρώσεις τῶν ποδῶν, αἰτίνες, οὐδ' αὐτῶν τῶν βασιλέων φεῖδονται; Ἐν τῇ α' Ἐφημερίδι τῆς ὑγείας τοῦ βασιλέως ὁ Φαγὼν ἀναφέρει ὅτι ὁ Λουδοβίκος ΙΔ' κατεῖχετο ὑπὸ τοῦ παθήματος αὐτοῦ, κληρονομήσας ἀναμφιβόλως τὸ πάθος τοῦ βασιλέως Ἐρρίκου τοῦ πάππου του, περὶ τοῦ ὀποίου εἶπε ποτὲ ἡ δεσποινὶς Verneuil ὅτι, ἂν δὲν ἦτο βασιλεὺς δὲν θὰ ἠδύνατο γὰ τὸν ὑποφέρει κανεῖς, ἀπόζοντα ὡς θησαυρικόν.

Αἱ τροφαὶ καὶ τὰ φάρμακα μεταβιβάζουσιν εἰς

τὴν ἐπιφάνειαν τοῦ δέρματος τὰ ὀδυμνῶν αὐτῶν στοιχεῖα καὶ οὕτως ἀλλοιοῦσι τὴν ὁσμὴν τοῦ δέρματος. Τὸ σκόροδον, τὸ οἰνόπνευμα, ὁ καφές, τὰ ὕδνα, ἡ βαλεριάνα, ὁ μόσχος, ἡ τερεβινθίνη, ἡ πισσάσφαλτος, τὸ θεῖον, τὸ ξητινῶδες κόμμι, ὁ αἰθέρ, τὸ ἰώδιον, τὸ φώσφορον κτλ. μεταφέρουσιν εἰς τὴν ἐπιδερμίδα τὴν ἰδίαν ὁσμὴν.

Ἡ ποσότης τοῦ ἐκκρινόμενου ἰδρώτος αὐξάνει ὑπὸ διαφόρους ἐπιπεργείας. Κατὰ πρῶτον λόγον συντελεῖ πρὸς αὐξήσιν αὐτοῦ ἡ ὑψίσις τῆς θερμοκρασίας, εἴτα δ' ἐπαυξάνουσιν αὐτὰ ὁ τρόμος, ἡ ὄργη, ἡ ὑπὸ τῶν ψυχρῶν πλύσεων παραγομένη ἀντιδρασίς, καὶ ἡ λήψις ἰδρωτικῶν.

Κ*

ΥΠΟΒΡΥΧΙΑ ΤΟΡΠΙΛΟΒΟΛΑ

Ὁ Νορδεμφέλτ, ὁ ἐφευρέτης τῶν μυδραλιοβόλων καὶ τῶν ταχυβόλων, ἄτινα φέρουσι τὸ ὄνομα αὐτοῦ, ἐδοκίμασε πρὸ τινος ἐν Στοκόλμῃ νέον τορπιλοβόλον ὑποβρύχιον ὑπ' αὐτοῦ ἐπινοηθέν. Ὁ Νορδεμφέλτ ἐπεχείρησε ταξίδιον 150 μιλίων, ἀπὸ Στοκόλμης μέχρι Γκοτεμβούργης, ἐν τῷ Κατεγάτῃ, πλείων ἢ τὴν ἐπὶ τοῦ ὕδατος, ὅτε δὲ βυθιζόμενος εἰς βάθος ὅπερ ἐλευθέρως ἐξέλεγε.

Τὸ νέον πλοῖον κατασκευάσθη διὰ τοῦ καλλιστου σαυηδικοῦ γάλλυθος. Ἡ κατασκευὴ δὲ ὑπελογίσθη ὅπως ὑψίσταται πῆσιν 30 μέτρων ὕδατος, ὅπερ ἀποτελεῖ βάθος μεγαλειότερον ἐκείνου εἰς ὃ θὰ παραστῇ ἀνάγκη νὰ καταβῇ. Πλείε φυσικῶς βυθίζεται διὰ τῆς κινήσεως δύο ἐλικῶν εἰς τὰ πλευρὰ αὐτοῦ τεθειμένων, ὡς δὲ παύσασιν στρεφόμενα ἀνέρχεται εἰς τὴν ἐπιφάνειαν τοῦ ὕδατος. Αἱ ἐλικεῖς αὗται εἰσι τεθειμέναι ἐντὸς δύο πύργων, οἵτινες προστατεύουσιν αὐτάς.

Τὸ τορπιλοβόλον τοῦτο, σχῆμα αἰγάρου ἔχον, ὅταν εἴη ἐπὶ τῆς ἐπιφανείας τῆς θαλάσσης, μόνον τὸν πωλῆνα τοῦ καπνοδόχου αὐτοῦ δεῖκνυεὶ καὶ πυργίσκον κεκαλυμμένον ὑπὸ θόλου ἰσχυροῦς ὕαλου, ὅστις χρησιμεύει ὡς σκοπιὰ τοῦ πλοιάρχου. Ὁ ἐξοπλισμὸς συνίσταται εἰς σωλῆνα ἐν τῇ πρῶτῃ πρὸς ἐκσφενδύνησιν τῆς τορπίλλης Οὐίτεαδ καὶ εἰς τορπίλλην ρυμουλκουμένην ὑπὸ τοῦ τορπιλοβόλου ἢ ἐπενόησε ὁ Νορδεμφέλτ. Πρὸ τοῦ πυργίσκου εὐρίσκεται μυδραλιοβόλος πέντε σωλῆνας ἔχουσα, ἡ δ' ἐφευρέτης προτίθεται νὰ προσθέτῃ ταχυβόλον τῶν 37 χιλιοστομέτρων, ὅπως δύναται νὰ μάχεται κατὰ τῶν μικρῶν σκαφῶν, καθ' ὧν ἡ τορπίλλη Οὐίτεαδ οὐδὲν δύναται διότι εἰς τρία μόνον μέτρα βάθους προχωρεῖ.

Τὸ πλήρωμα τοῦ ὑποβρυχίου πλοίου φαίνεται ἔχον μεγίστην πεποιθήσιν εἰς τὴν κατασκευὴν αὐτοῦ· διέπλευσεν ἤδη, κατὰ τῆς διαφόρους ἐκδρομὰς του, διάστημα ἐξακοσίων μιλίων. Νέα

δὲ πειράματα ἐτελέσθησαν ἐσχάτως ἐνώπιον πολλῶν ξένων ἀξιωματικῶν.

ΣΗΜΕΙΩΣΕΙΣ

Ὁ γνωστὸς ἐπὶ ταῖς ἰδιοτροπίας αὐτοῦ βασιλεὺς τῆς Βαυαρίας Λουδοβίκος Γ' ἀνεγείρει καὶ ἄλλο πολυτελεῖς ἀνάκτορον, οὗτινος τὸ ἐξωτερικὸν εἶνε μεγαλοπρεπέστατον, τὸ δὲ ἰσωτερικὸν εἶνε ἀπομίμησις τῶν ἀνακτόρων τῶν Βερσαλλίων ἐπὶ Λουδοβίκου ΙΗ'.

Ἡ κλίμαξ τοῦ ἀνακτόρου τούτου εἶνε Ουαυαζία. Οἱ τοῖχοι καλύπτονται ἀνωθεν ἕως κάτω ὑπὸ κατόπτρων. Ἡ ὄροφὴ εἶνε ὑαλίνη. Πελώριος πολυέλιος καὶ γιγαντιαῖα κηροπήγια φωτίζουσι τὴν κλίμακα.

Τὸ ἐστιατόριον εἶνε μαγευτικόν. Ἐν τῷ μέτρῳ εὐρίσκεται παραλληλόγραμμον δύο μέτρων μήκους καὶ ἐνὸς μέτρου καὶ πεντήκοντα πλάτους. Ὁ βασιλεὺς κάθηται ἐπὶ ὄρθου τεθειμένου πλησίον τοῦ παραλληλογράμου, πιέζει ἐλκτῆριόν τι καὶ ἡ τράπεζα ἐξέρχεται ἐκ τοῦ ἐδάφους ἐτοιμος· πιέζει καὶ πάλιν καὶ ἡ τράπεζα ἐξαφανίζεται. Ὁ φίλος λοιπὸν τῆς μοναξίας μονάρχης γευματίζει οὕτω μόνος. Τὸ ἀνάκτορον τοῦτο καταντῆ, ὡς βλέπει ὁ ἀναγνώστης, μαγικὸν καλῶν, ἐν ᾧ τὰ φαγητὰ παρατίθενται μόνα των.

Πρὸ τινος ἀνεκαλύφθησαν ἐν Πομπηζῇ, ἐν τῇ νία Nonana, τρεῖς ἐνδιαφέρουσαι ὕδατογραφίαι ἀναπρισταῖσαι σκηναὶ συμποσίου. Ὑποκάτω εὐρίσκονται ἐπιγραφαί, περιέχουσαι συνδιελξεῖς τῶν συνδιαιτυμόνων πρὸς ἀλλήλους. Ἐν τῇ γυνίᾳ εἰς τούτων παρίσταται ἔχων ἐν τῷ στόματι πτερὸν ταῦ, ὅπερ οἱ Ρωμαῖοι παρελάμβανον μεθ' ἑαυτῶν ἐν συμποσίοις, ὅπως θωπεύουσι τὴν φάρυγγα ὅταν ἠθιάνοντο λίαν βέλκρημένον τὴν στόμαχον αὐτῶν, ὅπως, μετὰ τὴν ἀνακούρισιν αὐτοῦ θύονται νὰ ἐξακλουθῶσι τρώγοντες καὶ πίνοντες. Οἱ πλούτιοι τῶν χρόνων ἐκείνων εἶχον κομψὰς θήκας διὰ τὸ ὄργανον τοῦτο τῆς λαμαργίης.

Καρδιανάξ τις, λέγει ὁ Ἰόσμοσ, εἶχεν ἀπόστημα ἐν τῷ λάρυγγι ἐκθίτον εἰς κίνδυνον τὴν ζωὴν αὐτοῦ, ἐπειδὴ δὲ ἦτο δυσχερὲς νὰ διαρραγῇ ἡμέσως, μικροῦ δεῖν ἀπέπεινε τὸν καρδιανάξιν. Ὁ πύθηνος αὐτοῦ ἐν τῷ δωματίῳ ὦν ἤρπασε τὸν ἐρυθρὸν σκούφον του καὶ ἐφόρεσεν αὐτόν. Ἡ αὐτοῦ κανιερότης τόσον σφοδρῶς ἀνεκάγκασεν ὥστε τὸ ἀπόστημα διερράγη. Τὸ αὐτὸ λέγεται καὶ περὶ τοῦ Ἐράσμου, οὗτινος ἐθεραπεύθη ἀπόστημα ἐν τῷ στόματι ὑπὸ τῶν σφοδρῶν γελῶτων, ὡς προὐκάλεσεν ἡ ἀνάγνωσις βιβλίου κρότων προξενήσαντος ἐν τῇ ἐποχῇ του, τῶν Ἐπιστολῶν τῶν ἀφανῶν ἀνδρῶν.

Ἐνώπιον Ἀλεξάνδρου τοῦ μεγάλου ἤχθη πειρατής, ὅστις εἶχε συλληφθῆ δεινὸν πόνον τῶν Κράτους. Ἐρωτηθεὶς δὲ ὑπὸ τοῦ κατακτητοῦ πῶς ἐτόλμα, αὐτοῦ βασιλεύοντος, νὰ ἐκτελῇ πειρατείας καὶ ἀρπαγὰς;—Ἐπειδὴ, ἀπήντησε, πρᾶντω τοῦτο δι' ἑνὸς μόνου μικροῦ πλοίου, μὲ ἐνομάζον πειρατὴν καὶ κλέπτην· σὺ δέ, ὅστις πράττεις τὸ αὐτὸ ἔχωι στόλον ὀλόκληρον, εἶσαι βασιλεύς.»